

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Jaká rizika představují sociální sítě pro dospívající?
Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Katka Jirgesová**
Osobní číslo: **H20136**
Studijní program: **B0288A250002 Humanitní studia**
Specializace: **Humanitní studia – Specializace v pedagogických vědách**
Téma práce: **Jaká rizika představují sociální sítě pro dospívající?**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Zásady pro vypracování

Cílem bakalářské práce je zjistit, jaká rizika představují sociální sítě pro dospívající, jaké negativní vlivy na dospívající mají a jak se s nimi dospívající vypořádávají nebo zda vůbec všechna rizika znají.

V teoretické části práce se zaměřím na vymezení pojmů s tématem spojených; konkrétně na sociální sítě, jejich historii, věkové omezení, druhy, smysl a účel apod. a pubescenci neboli dospívání, jeho vymezení, definování apod. Dále bych se chtěla věnovat konkrétním rizikům jako je závislost na sociálních sítích, "realita" na sociálních sítích, kyberšikana a její následky, internetoví predátoři a sexting a v závěru teoretické části bych se zaměřila na možnou prevenci před riziky.

V rámci praktické části práce se zaměřím na četnost výskytu výše zmíněných rizik; tedy na to, jak často a se kterými z nich se v dnešní době dospívající nejčastěji setkávají a jaké negativní vlivy na ně rizika, která sociální sítě představují, mají.

Zvolenou metodologií je kvantitativní výzkum, konkrétně metoda dotazníkového šetření.

Výzkumný soubor tvoří dospívající ve věku od 11 do 15 let.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BLATNÝ, Marek. Sebepojetí v osobnostním kontextu.
FIALOVÁ, Ludmila a František David KRCH. Pojetí vlastního těla: zdraví, zdatnost a vzhled.
SPITZER, Manfred. Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum.
ŠMAHEL, David. Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi.
VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie – dětství a dospívání.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Jana Kříštalová**
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **2. května 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2023**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 1. května 2022

Prohlašuji:

Práci s názvem „Jaká rizika představují sociální sítě pro dospívající?“ jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 27. 3. 2024

Katka Jirgesová v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní PhDr. Janě Křišťálové za odborné vedení, cenné rady a vstřícnou pomoc při zpracovávání práce. Poděkování patří také panu Ing. Jaroslavu Myslivcovi, Ph.D. za rady při zpracovávání praktické části práce. Také bych ráda poděkovala své rodině, příteli a přátelům za jejich podporu. V neposlední řadě patří poděkování také respondentům za jejich ochotu a čas, který věnovali vyplnění dotazníku.

ANOTACE

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaká rizika představují sociální sítě pro dospívající, jaké negativní vlivy na ně mají a zda dospívající vůbec všechna rizika znají. Teoretická část bakalářské práce byla zaměřena na vymezení pojmů s tématem spojených, konkrétně na sociální sítě, jejich význam, věkové omezení, smysl a účel apod a definování pubescence neboli dospívání. Dále se věnovala konkrétním rizikům sociálních sítí jako je závislost na sociálních sítích, „realita“ na sociálních sítích, kyberšikana nebo internetoví predátoři a sexting. Závěr teoretické části se zabýval možnou prevencí před riziky. Praktická část bakalářské práce byla provedena pomocí kvantitativního výzkumu, zvolenou metodou byl dotazník vlastní konstrukce, který vyplňovali dospívající ve věku od 11 do 15 let. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaká rizika představují sociální sítě pro dospívající, se kterými riziky se nejčastěji setkávají apod.

KLÍČOVÁ SLOVA

období dospívání, sociální sítě, rizika sociálních sítí, kyberšikana, sexting

TITLE

What are the risks of social networks for adolescents?

ANNOTATION

The aim of the bachelor's thesis was to find out what risks social networks pose to adolescents, what negative effects they have on them and whether adolescents know all the risks. The theoretical part of the bachelor thesis was focused on defining the terms related to the topic, namely social networks, their meaning, age limitations, meaning and purpose, etc. and defining pubescence or adolescence. It also addressed specific risks of social networking such as social networking addiction, social networking "reality", cyberbullying or online predators and sexting. Finally, the theoretical part dealt with possible risk prevention. The practical part of the Bachelor's thesis was conducted using quantitative research, the chosen method was a self-constructed questionnaire, which was filled in by adolescents aged 11 to 15. The aim of the research was to find out what risks social networks pose to adolescents, which risks they encounter most often, etc.

KEY WORDS

period of adolescence, social networks, the risks of social networks, cyberbullying, sexting

OBSAH

ÚVOD.....	10
TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 Sociální sítě.....	12
1.1 Vybrané sociální sítě.....	13
1.1.1 Facebook.....	13
1.1.2 Instagram.....	14
1.1.3 Tik Tok.....	15
1.1.4 YouTube.....	17
1.1.5 Twitter (The X App).....	18
1.2 Seznamovací a chatovací platformy.....	18
1.2.1 Omegle.....	19
1.2.2 Tinder.....	19
2 Rizika sociálních sítí.....	20
2.1 Kyberšikana.....	20
2.2 Sexting a dětská pornografie.....	23
2.3 Vliv na body image.....	25
2.4 Hoaxy.....	26
2.5 Závislost na sociálních sítích a oversharing.....	27
3 Prevence.....	29
3.1 Projekty zaměřené na prevenci rizik sociálních sítí.....	31

4 Střední školní věk a dospívání z hlediska vývojové psychologie.....	32
4.1 Střední školní věk.....	32
4.2 Dospívání.....	33
PRAKTICKÁ ČÁST.....	35
5 Metodologie výzkumného šetření.....	35
5.1 Cíl výzkumného šetření.....	35
5.2 Stanovení výzkumných otázek.....	35
5.3 Formulace hypotéz.....	36
5.4 Metoda sběru dat.....	37
5.5 Charakteristika výzkumného souboru.....	38
5.6 Předvýzkum.....	38
6 Realizace výzkumného šetření.....	39
6.1 Zpracování a vyhodnocení dat.....	39
6.2 Verifikace hypotéz.....	55
6.3 Závěr výzkumného šetření.....	62
ZÁVĚR.....	66
POUŽITÁ LITERATURA.....	68
SEZNAM GRAFŮ.....	74
SEZNAM TABULEK.....	75
SEZNAM PŘÍLOH.....	76

ÚVOD

Sociální sítě představují v současnosti v podstatě nedílnou součást života dospívajících a je téměř nemožné se jim při dospívání vyhnout. Obecně sociální platformy používá stále více lidí, ať už ke komunikaci, hledání inspirace nebo prostě jen pro zábavu. Mezi nejpopulárnější online služby v České republice patří například Facebook, Instagram, Tik Tok, Snapchat, YouTube aj.

Sociální sítě přináší mnoho pozitiv v podobě komunikace s rodinou nebo přáteli, možnosti propagace vlastní firmy nebo výrobků a téměř nekonečné studnice inspirace, nápadů a zábavy. I přes tato pozitiva s sebou však online platformy přináší také mnoho negativ a rizik, které si dospívající nemusí plně uvědomovat. Ačkoliv se jedná o poměrně často diskutované a probírané téma, domnívám se, že je stále potřeba se tomuto tématu věnovat a neustále si ho připomínat.

Cílem bakalářské práce „Jaká rizika představují sociální sítě pro dospívající?“ je zjistit, jaká nebezpečí, negativa a rizika představují online platformy pro dospívající ve věkové kategorii od 11 do 15 let. Mezi hlavní rizika dnešní „online doby“ patří například kyberšikana, která je patrně nejčastějším tématem přednášek a besed z prostředí internetu na školách. Hlavní motivací agresorů ke kyberšikaně je pocit anonymity a jakési neohroženosti nebo neviditelnosti. Považují život v prostředí sociálních sítí pouze jako hru, která ovšem pro jejich oběť může znamenat i vážné psychické problémy. S kyberšikanou souvisí také kyberstalking nebo kybergrooming, Dalším závažným rizikem, na které se práce zaměřuje je sexting a dětská pornografie. Sexting patří mezi jeden z rostoucích trendů současnosti a mnohdy se k němu uchylují i stále mladší jedinci, aniž by si uvědomovali, že rozesíláním svých intimních fotografií nebo videí mohou dokonce spáchat trestný čin. Velkým problémem sociálních sítí je také jejich vliv na body image dospívajících. Mnozí z nich přikládají velký význam ideálu krásy, který sociální sítě ukazují a neuvědomují si, že ne všichni sdílí reálné fotografie neupravené za pomoci Photoshopu nebo různých filtrů apod. Posledním problémem, kterému se práce věnuje, je závislost na sociálních sítích a oversharing. V dnešní době se mnoho (nejen) dospívajících jedinců potýká s tzv. FoMO efektem – „fear of missing out“, který představuje strach z propásnutí něčeho z prostředí sociálních sítí. V důsledku tohoto strachu mají poté potřebu být neustále online a často svůj telefon kontrolují, aby jim náhodou něco neuniklo.

Prostřednictvím výzkumného šetření bych ráda zjistila, zda dospívající znají všechna rizika sociálních sítí, kterým se práce věnuje. Chtěla bych zjistit, zda se potýkají s žádostmi o intimní

fotografie a jak na ně případně reagují. Zajímalo by mě, jak moc jsou dospívající ovlivňováni online platformami ve vnímání vlastního vzhledu. V neposlední řadě bych také ráda zjistila, kolik dospívajících se zúčastnilo osobní schůzky s cizí osobou nebo s jakým rizikovým jevem se respondenti nejčastěji setkávají.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí – teoretická a praktická část. Teoretická část práce má 4 kapitoly. První z kapitol se zabývá sociálními sítěmi, jejich pozitivy, významem a také konkrétními platformami jako je Facebook, Instagram, YouTube, Tik Tok, Omegle apod. Druhá kapitola se věnuje samotným rizikům sociálních sítí, konkrétně kyberšikaně, kyberstalkingu, kybergroomingu, sextingu a dětské pornografii, vlivu na body image, hoaxům a závislosti na sociálních sítí a ovesharingu. Třetí kapitola je zaměřená na prevenci rizik sociálních sítí, dokumentární filmy a projekty zabývající se prevencí. Poslední kapitola poté vymezuje střední školní věk a dospívání z hlediska vývojové psychologie.

Praktická část se skládá z výzkumného šetření, přičemž zvolenou metodou sběru dat je dotazník vlastní konstrukce. Dotazník byl rozdán do tří škol, kde ho následně vyplňovali respondenti ve věku od 11 do 15 let. Cílem výzkumného šetření je zjistit, jaká rizika představují sociální sítě pro dospívající. V praktické části je uveden cíl výzkumu, stanovené výzkumné otázky a hypotézy. Také jsem zde charakterizovala výzkumný soubor, popsala předvýzkum a celkovou realizaci výzkumu. V závěru této části se nachází verifikace hypotéz, vyhodnocení výzkumu a celkový závěr výzkumu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Sociální síť

Sociální síť představují v dnešní době nedílnou součást lidského života. Používá je stále více a více lidí, kteří pomocí nich komunikují s ostatními, hledají zde inspiraci (například pro kreativní činnosti, zahradničení, focení a mnoho dalšího), nebo prostě jen zábavu. V posledních letech se navíc poměrně rozrůstá trend mezi PR specialisty a marketingovými odborníky, kteří prezentují své firmy na sociálních sítích. Snaží se tak propagovat své výrobky pomocí vymyšlených zábavných a vtipných videí nebo poutavých fotografií, kterými se snaží zaujmout širokou oblast potencionálních zákazníků.

„Sociální síť (z angl. social network nebo community network) v rámci pojmů virtuálního světa můžeme definovat jako online službu, která na základě registrace umožní vytvořit profil uživatele, pod kterým lze tuto službu využívat zejména ke komunikaci, sdílení informací, fotografií, videa atd. s dalšími registrovanými uživateli.“¹

Sociální síť fungují na principu získávání informací o jejich uživateli. Při zakládání profilu musí dotyčný potvrdit, že souhlasí se zpracováním údajů, na jehož základě mohou algoritmy se získanými informacemi pracovat a vylepšovat tak obsah, který se dotyčnému zobrazuje. Podle toho, jak dlouho určité video sleduje, jestli dá příspěvku „like“, nebo něco okomentuje, jestli se vrací k určitým fotografiím nebo se zaměřuje na určitý obsah, mu algoritmus doporučuje jeho oblíbený obsah a ukazuje mu další a další podobné příspěvky.

I přes to, že se tato práce věnuje převážně negativům sociálních sítí a rizikům, která představují, nelze tvrdit, že nepřináší také některá pozitiva. Pomocí sociálních sítí mohou lidé komunikovat s přáteli nebo s rodinou i v případě, že se s nimi nemohou setkat osobně. *„K tomu je však třeba podotknout, že právě digitální sociální síť rozhodně nevedou k četnějším a lepším kontaktům, nýbrž k sociální izolaci a ke kontaktům povrchním.“²* Blinka označuje sociální platformy jako komunikační metaaplikace.³ Velké popularitě pro komunikaci se sociální platformy těšily v době největšího rozpuku pandemie koronaviru Covid-19, vzhledem k tomu, že nebylo možné opustit okres a vídat se s příbuznými nebo známými, staly se sociální síť jednou z možností,

¹ *Sociální síť*. Online. In: Internetem bezpečně. 2018. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/socialni-media/socialni-site/>. [cit. 2023-10-23].

² SPITZER, Manfred. *Digitální demence*. 2014, s. 25. ISBN 978-80-7294-872-7.

³ BLINKA, Lukáš. *Online závislosti: jednání jako droga?: online hry, sex a sociální síť: diagnostika závislosti na internetu: prevence a léčba*. Praha: Grada, 2015, s. 180. ISBN 978-80-210-7975-5.

jak se s nimi spojit alespoň na dálku.⁴ Dalším pozitivem může být již dříve zmiňovaná snadná propagace a reklama na vlastní výrobek nebo firmu. Na sociálních sítích lze také objevit mnoho zajímavých informací a plno inspirace v různých, a to nejen kreativních oblastech apod.

Mnozí uživatelé vidí sociální sítě jako jakousi anonymní bublinu, ve které se mohou ukrývat pod falešnými profily a identitami. „Anonymita, umožněná teprve digitálními médii, vede také k tomu, že mladiství se nechávají strhnout k takovým druhům chování, jaké by si dříve v obavách ze sociální kontroly nikdy nedovolili.“⁵ Mezi toto chování spadá například opakované obtěžování na internetu, kyberšikana, předstírání a podvody, které ale mohou dokonce vést až ke kriminalitě. „Koho pak udivuje, že sociální sítě způsobují u mladých uživatelů především osamělost a depresi?“⁶ Tato úplná anonymita, je však mnohdy domnělá. „Běžný uživatel internetu je ve většině případů anonymní jen ve velmi omezené míře a počítačový odborník (ale i vzdělaný laik) je často schopen odhalit přinejmenším to, odkud člověk k internetu přistupuje, a tím se dostat přímo k jeho reálné identitě.“⁷

1.1 Vybrané sociální sítě

V současnosti existuje velká spousta sociálních sítí a platforem, na kterých může mít jedinec vytvořený účet a sdílet nebo konzumovat obsah. Tato práce se bude věnovat pouze některým vybraným z nich. Převážně se jedná o ty, které jsou v České republice nejpopulárnější.

1.1.1 Facebook

Facebook je jedna ze sociálních platforem, která spadá pod komplex Meta Platforms. Zakladatelem společnosti Meta je Mark Zuckerberg. Mark Zuckerberg vymyslel Facebook v roce 2004, když studoval počítačové programování na Harvardu. Původně však neměl celosvětovou online podobu, byl dostupný pouze pro studenty Harvardu a veřejnosti byl představen v roce 2012.⁸

Principem Facebooku je umožňovat komunikaci a spojení mezi lidmi, kteří mají společné zájmy. Pomáhá také svým uživatelům objevovat a seznamovat se s novými lidmi s podobnými

⁴ ŠLERKA, Josef a SENKOVÁ, Zita. Koronavirus zpřetrhal sociální vazby. Vlastní identitu si teď budujeme na sociálních sítích. Online. In: Český rozhlas Dvojka. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/josef-slerka-koronavirus-zpretrhal-socialni-vazby-vlastni-identitu-si-ted-8369870>. [cit. 2023-10-30].

⁵ SPITZER, Manfred. *Digitální demence*. 2014, s. 103. ISBN 978-80-7294-872-7.

⁶ *Tamtéž*, s. 117.

⁷ ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet: Děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-360-1.

⁸ *Mark Zuckerberg: Cofounder, Meta Platforms*. Online. In: Forbes. Dostupné z: <https://www.forbes.com/profile/mark-zuckerberg/>. [cit. 2023-10-30].

zájmy. Uživatel si zde založí profil, vyplní věk, své zájmy apod., nahraje profilový obrázek a může se spojit s ostatními. Nejedná se ale o platformu určenou pouze ke komunikaci, i když je stále mezi prvními prioritami, lze na ní sledovat videa, sdílet fotografie nebo například prodávat nebo kupovat věci pomocí Marketplace.⁹

Přístup a možnost založit si zde účet má kdokoliv, kdo splňuje věkovou hranici 13 let. Jedná se o bezplatnou aplikaci volně ke stažení do mobilního telefonu nebo otevření ve webovém prohlížeči. Problémem je, že nastavení věku není nijak kontrolované, není tedy nezvyklé, že si účet zakládají i děti mladší, než je minimální věková hranice.

1.1.2 Instagram

Instagram je platforma, která také patří do tzv. metaversu společnosti Meta (viz 1.1.1). Hlavním účelem Instagramu je sdílení fotografií a videí od krátkých několika vteřinových „reels“ až po živá vysílání s přáteli, známými apod. Uživatel, který si zde vytvoří účet, může sledovat své oblíbené tvůrce, známé osobnosti, motivační stránky, nebo také profily věnující se novinkám ze světa a zpravodajství. Je ovšem důležité, pokud se nejedná o validní účet podávající ověřené a přesné informace, si nově nabyté poznatky ověřit pomocí jiných zdrojů. Další z funkcí této platformy je možnost psaní si soukromých zpráv a zakládání skupinových chatů.¹⁰

Jedná se o bezplatnou aplikaci, kterou si dotyčný nainstaluje do mobilního telefonu nebo otevře v internetovém prohlížeči. Vzhledem k tomu, že je součástí Mety, nabídne uživateli vytvořit si účet pomocí již existujícího profilu na Facebooku a propojí tak veškeré údaje. Poté má uživatel možnost spravovat si tzv. bio neboli pár informací o sobě, které řeknou návštěvníkovi jeho profilu například jeho věk, odkud pochází, čemu se věnuje, případně jaké služby nabízí. Může sem vložit také odkaz na své webové stránky nebo další kontaktní údaje jako emailovou adresu nebo telefonní číslo.¹¹

Instagram také umožňuje funkci tzv. stories, což jsou fotografie nebo krátká videa, která jsou dostupná pouze po dobu 24 hodin a poté zmizí. Je možné je doplnit o vybranou hudbu, gify (videa s velmi krátkou délkou, které se opakují ve smyčce stále dokola) nebo emotikony („smajlíky“ vyjadřující emoce) a dokonce i o ankety (sledující mají na výběr, jejich odpovědi se poté zobrazí vyjádřené v procentech). Pokud si dotyčný chce stories na svém profilu uchovat

⁹ *Facebook*. Online. In: Meta. Dostupné z: <https://about.meta.com/technologies/facebook-app/>. [cit. 2023-10-30].

¹⁰ *About Instagram*. Online. In: Instagram. Dostupné z: <https://about.instagram.com>. [cit. 2023-11-14].

¹¹ *About Instagram*. Online. In: Instagram. Dostupné z: <https://about.instagram.com>. [cit. 2023-11-14].

i nadále, může je zvýraznit ve výběrech, které se zobrazí na jeho profilu. Uživatel si také může vybrat, kdo jeho obsah ve stories uvidí pomocí funkce přidání si vybraného okruhu lidí do „close friends“ (blízkých přátel).¹²

Stejně jako většina aplikací má i tato stanovená určitá pravidla, kterými se její uživatelé musí řídit. Mezi ně patří například zákaz používání vulgárních nebo urážejících komentářů, zveřejňování nevhodného obsahu (nahota aj.), vyhrožování, vydávání se za někoho jiného a další. Pokud uživatel narazí na někoho, kdo tato pravidla porušuje, může ho nahlásit a po zkontrolování a vyhodnocení správci dané platformy dojde buď k odstranění a zablokování daného profilu, nebo k jeho ponechání na platformě.¹³

Instagram také nabízí možnost placené propagace vybraných příspěvků pro zvýšení dosahu a popularity profilu. Uživatel si může vybrat hned z několika variant za různé částky na různé dlouhou dobu. Algoritmus platformy následně ukazuje a nabízí profil ostatním uživatelům, které by mohl podobný obsah zajímat.

1.1.3 Tik Tok

Tik Tok je platformou jejíž hlavním účelem je vytváření, sdílení a sledování převážně krátkometrážních videí, které může uživatel doplnit o hudbu, filtry, a dokonce o hlasové efekty.¹⁴ Jedná se o sociální síť, jejímž předchůdcem byla platforma s názvem Musical.ly, která se převážně soustředila na trend lip-syncing videí. Tento trend spočíval v nepatrných pohybech kamerou namířených na jedince, který otevíral ústa do textu písně a snažil se co nejlépe imitovat, že ji zpívá on sám. Z Musical.ly se Tik Tok, jak je známý dnes, stal až v roce 2018 po odkoupení společností ByteDance. Dnes již se nejedná o pouhé pohybování rty do hudby, ale tvůrci jsou zde mnohem kreativnější. Lze zde najít návody od vyrábění, lakování nehtů nebo zkrášlování, přes zahradničení, až třeba ke stavbě domu. Dále také informativní videa, zábavná a vtipná videa k pobavení ale dokonce i tipy na cestování. Velké popularitě se zde těší také různé krátké tance na populární hudbu.¹⁵

Videa zveřejněná na platformě Tik Tok mohou mít nově od roku 2022 délku do deseti minut, do této doby to byly pouze maximálně tři minuty. Aplikaci hojně využívají mnohé světové celebrity, které mnohdy vymýšlejí nebo propagují některé výzvy, které pak jejich sledující plní

¹² *About Instagram*. Online. In: Instagram. Dostupné z: <https://about.instagram.com>. [cit. 2023-11-14].

¹³ *About Instagram*. Online. In: Instagram. Dostupné z: <https://about.instagram.com>. [cit. 2023-11-14].

¹⁴ *TikTok*. Online. In: TikTok. Dostupné z: <https://www.tiktok.com/about?lang=cs-CZ>. [cit. 2023-11-14].

¹⁵ *What Is TikTok?: Everything You Need to Know in 2024*. Online. In: Influencer Marketing Hub. Dostupné z: <https://influencermarketinghub.com/what-is-tiktok/>. [cit. 2023-10-30].

a napodobují. Velmi populární jsou taneční výzvy. Tvůrce vymyslí krátkou choreografii, kterou napasuje ke konkrétní hudbě a jeho sledující se snaží choreografii naučit a napodobit ve vlastním videu, čehož si mohou všimnout ostatní, kteří se do výzvy zapojí.¹⁶

Další z možností, které Tik Tok nabízí jsou například streamy neboli živá vysílání. Při těchto živých výstupech může jedinec od svých sledujících a lidí, kteří se na jeho stream přijdou podívat dostávat dárky v podobě samolepek, které se na obrazovce objeví jak tvůrci, tak také všem přítomným na streamu. Tyto samolepky si musí dotyčný předem koupit za reálné peníze a pak jimi odměňuje své oblíbené tvůrce, které chce podpořit.¹⁷

Důležité je podotknout, že tyto finanční transakce platforma umožňuje pouze uživatelům nad 18 let, není však žádným problémem si věk v nastavení aplikace jednoduše změnit. Mnohdy se tak může stát, že peníze posílají děti, které ještě nedovršily plnoletosti. Dalším problémem je, že někteří dokonce manipulují s penězi z uložených kreditních karet jejich rodičů. Tento problém se však týká i ostatních platform (například YouTube nebo Twitch).

Minimální věková hranice pro používání platformy je 13 let. Funkce posílání přímých zpráv je zpřístupněna uživatelům nad 16 let a pro spuštění živého vysílání je věková hranice nastavena na 18 let.¹⁸

Vzhledem k tomu, že TikTok o svých uživateliích shromažďuje velké množství informací a dat (dokonce větší množství než většina ostatních sítí) vydal 8. března 2023 Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost varování před používáním této sociální sítě pro některé uživatele. „*Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost (NÚKIB) vydal VAROVÁNÍ před hrozbou v oblasti kybernetické bezpečnosti spočívající v instalaci a používání aplikace TikTok na zařízeních přistupujících k informačním a komunikačním systémům kritické informační infrastruktury, informačním systémům základní služby a významným informačním systémům.*“¹⁹ NÚKIB doporučil, aby aplikaci vůbec nepoužívaly

¹⁶ Podmínky služby TikTok: (Pokud jste uživatel s bydlištěm v Evropském hospodářském prostoru, Švýcarsku a Velké Británii). Online. In: TikTok. Dostupné z: <https://www.tiktok.com/legal/page/eea/terms-of-service/cs>. [cit. 2023-10-30].

¹⁷ Podmínky služby TikTok: (Pokud jste uživatel s bydlištěm v Evropském hospodářském prostoru, Švýcarsku a Velké Británii). Online. In: TikTok. Dostupné z: <https://www.tiktok.com/legal/page/eea/terms-of-service/cs>. [cit. 2023-10-30].

¹⁸ Podmínky služby TikTok: (Pokud jste uživatel s bydlištěm v Evropském hospodářském prostoru, Švýcarsku a Velké Británii). Online. In: TikTok. Dostupné z: <https://www.tiktok.com/legal/page/eea/terms-of-service/cs>. [cit. 2023-10-30].

¹⁹ Aplikace TikTok představuje bezpečnostní hrozbu. Online. In: Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. Dostupné z: <https://www.nukib.cz/cs/infoservis/hrozby/1941-aplikace-tiktok-predstavuje-bezpecnostni-hrozbu/>. [cit. 2023-11-19].

osoby, které zastávají vysoké politické nebo rozhodovací funkce a zároveň doporučil široké veřejnosti, aby zvažila používání TikToku případně minimálně obsahu, který na něm sdílí.²⁰

1.1.4 YouTube

YouTube je platforma, která byla založena v roce 2005 a spadá pod organizaci Google. Jedná se o bezplatnou aplikaci sloužící převážně ke sdílení a sledování videí. V dnešní době jde pravděpodobně o jednu z celosvětově nejrozšířenějších a nejoblíbenějších aplikací. Minimální věková hranice pro používání této sociální sítě je 13 let, mladší děti mohou využívat YouTube Kids, kde je obsah cenzurovaný a jsou zde vypnuté komentáře.²¹

Pro vstup na platformu stačí uživateli mít vytvořený Google účet, pod kterým se přihlásí a může začít sledovat své oblíbené tvůrce videí nebo například poslouchat písničky a zhlédnout jejich videoklipy. Dotyčný si může nastavit upozornění na tvůrce, kteří ho zajímají a v případě, že zveřejní nové video nebo novou píseň, platforma ho na novinku upozorní.²²

Mezi populární obsah na YouTube patří mimo hudební videoklipy také zábavná videa, cestovatelské video blogy, návody a kreativní nápady, informativní obsah nebo také obsah s videoherní tematikou. Každá věková skupina si zde najde to své. Po shlédnutí videa se uživateli nabídne podobný obsah od jiných tvůrců, který by se mu mohl také líbit. Platforma pomocí algoritmu vyhodnocuje, co dotyčného zajímá a co dalšího by mu mohla doporučit.

Jak bylo již dříve zmíněno u ostatních sociálních sítí, ani YouTube není výjimkou a má svá pravidla pro jeho používání nebo psaní komentářů. Snaží se tak zamezit vulgarismům, nadávkám a napadání osob, které video sdílely.²³

Jednou z inovací YouTube jsou tzv. shorts, které jsou v podstatě obdobou krátkých reels videí platformy Instagram.

I přes to, že se jedná o bezplatnou aplikaci, je zde také možnost placené verze, která poskytuje mnohé výhody jako například sledování videí bez reklam a větší finanční podporu pro tvůrce,

²⁰ *Aplikace TikTok představuje bezpečnostní hrozbu.* Online. In: Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. Dostupné z: <https://www.nukib.cz/cs/infoservis/hrozby/1941-aplikace-tiktok-predstavuje-bezpecnostni-hrozbu/>. [cit. 2023-11-19].

²¹ *What is YouTube?* Online. In: GCF Global. Dostupné z: <https://edu.gcfglobal.org/en/youtube/youtube-quiz/1/>. [cit. 2023-10-30].

²² *What is YouTube?* Online. In: GCF Global. Dostupné z: <https://edu.gcfglobal.org/en/youtube/youtube-quiz/1/>. [cit. 2023-10-30].

²³ *Tamtéž.*

keré dotyčný sleduje. V nabídce u některých tvůrců je také členství, které dotyčnému předplatiteli umožní sledování videí dříve, speciální odznak u jeho jména apod.

1.1.5 Twitter (The X App)

The X App (dříve známá jako Twitter) je platforma, která dříve sloužila primárně ke sdílení informací, v dnešní době je již však otevřenější a je tak možné zde sdílet prakticky cokoli – od informací, názorů, pocitů přes fotografie a videa. Uživatelé se zde bezplatně zaregistrují, založí si profil a mohou sledovat příspěvky ve formě postů (dříve tweetů), které přidávají známé osobnosti nebo jejich přátelé, pokud si ovšem profil zakládat nechtějí, nemusí, jelikož pro zobrazení obsahu platformy to není potřeba. Přispívat vlastními příspěvky, nebo komentáři však lze až po založení profilu.²⁴

Minimální věková hranice pro využívání X je 13 let a potvrzením smluvních podmínek uživatel souhlasí s tím, že může být vystavený obsahu s urážlivým podtextem od ostatních uživatelů. Podle shromážděných informací o uživateli se mu platforma snaží doporučovat podobný obsah, který by ho mohl zajímat.²⁵

1.2 Seznamovací a chatovací platformy

I přes to, že se tato práce věnuje negativním vlivům sociálních sítí a platforem na pubescenty, nedílnou součástí nástrah online světa jsou online seznamovací aplikace. Seznamovacích aplikací je v dnešní době nepřeberné množství a mají různé podoby. Některé existují ve formě aplikace, kterou si dotyčný stáhne do mobilního telefonu, jiné mají pouze podobu webové stránky a další mají obě verze podob. Valná většina seznamovacích aplikací má minimální věkovou hranici pro jejich používání nastavenou na 18 let. Ačkoliv se tato práce zabývá věkovou skupinou od 11 do 15 let, určitě nelze tyto seznamovací aplikace vynechat, jelikož se na nich vyskytuje mnoho neplnoletých jedinců, kteří zde hledají přátele, někoho, s kým si popovídají nebo dokonce lásku.

²⁴ *One year in, the future of X is bright.* Online. In: X Blog. Dostupné z: https://blog.twitter.com/en_us/topics/company/2023/one-year-in. [cit. 2023-11-03].

²⁵ *Zásady ochrany osobních údajů X.* Online. In: X. Dostupné z: <https://twitter.com/cs/privacy#x-privacy-3.1>. [cit. 2023-11-03].

1.2.1 Omegle

„Omegle je sociální síť, která je také postavena na principu anonymity. Tato platforma umožňuje konverzovat v reálném čase s náhodnými lidmi na druhé straně. Kromě klasické chatové komunikace zde lze využít i videohovory.“²⁶

V průběhu psaní bakalářské práce došlo k úplnému zrušení této webové stránky. Mezi důvody, které sám zakladatel stránky Leif K-Brooks uvedl, patřila například finanční neúnosnost stránky, psychické problémy a stres z boje proti neustálým útokům na platformu a nátlaku uživatelů, kteří měli s jinými uživateli této stránky špatné zkušenosti (zažili zde nějakou formu sexuálního nebo jiného obtěžování aj.) apod. Pod internetovou doménou, na které se dříve Omegle nacházelo, se dnes již dočtete pouze o jeho zrušení a důvodech, které k tomu vedly.²⁷

Jednalo se o internetovou stránku, která byla založena v roce 2009. Pro používání této sociální sítě nebylo potřeba vytvářet si žádný profil, jelikož spojení s ostatními zde bylo zcela náhodné a nebylo možné si o druhém najít žádné další informace ani se s ním opětovně spojit (pokud si při konverzaci jedinci nevyměnili kontakt na jinou sociální síť). Podmínkou pro vstup na stránku byl věk 18 let, dotyčný odškrtnl, že je plnoletý, vybral si jazyk, kterým chtěl komunikovat a následně si zvolil, zda si chce s ostatními psát anebo si povídat přes video.

I přes to, že bylo Omegle zrušeno, existují však další platformy, které fungují na velmi podobném principu anonymity. Jednou z nich je například Ome.tv, která funguje na principu video chatování s cizími lidmi.²⁸

V přílohách práce se nachází osobní zkušenost autorky práce s touto platformou ještě než došlo k jejímu zrušení.

1.2.2 Tinder

Tinder je bezplatná seznamovací aplikace, kterou si lze stáhnout do mobilního zařízení, dostupná je však také ve formě webové stránky. Ačkoliv její používání je zdarma, nabízí také placené verze Tinder Plus, Tinder Gold a Tinder Platinum, které jsou odstupňované podle určitých částek a výhod, které nabízí oproti bezplatné variantě. Uživatel si zde vytvoří účet (například pomocí přihlašovacích údajů k Facebooku nebo ke Google účtu), přidá fotografie,

²⁶ *Tellonym a Omegle, sociální síť jako nástroj kyberšikany a obtěžování.* Online. In: Internetem bezpečně. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/tellonym-a-omegle-socialni-site-jako-nastroj-kybersikany-a-obtezovani/>. [cit. 2023-11-03].

²⁷ *Omegle.* Online. Dostupné z: <https://www.omegle.com>. [cit. 2023-11-19].

²⁸ *Ome.tv.* Online. Dostupné z: <https://ome.tv/why-ometv/>. [cit. 2023-11-19].

vyplní své zájmy, koníčky, záliby, podle kterých mu poté aplikace doporučuje vhodné potencionální partnery podle prvků, které mají společné. Uživatel si pak vybere, zda se mu ona doporučená osoba zamlouvá a dá jí „swipe doprava“ nebo nezamlouvá a dá „swipe doleva“. Pokud dojde ke vzájemné shodě, mohou si spolu uživatelé začít psát a případně si domluvit schůzku. Minimální věková hranice pro používání Tinderu je 18 let.²⁹

2 Rizika sociálních sítí

Doposud se bakalářská práce věnovala jednotlivým sociálním sítím, jejich přínosu nebo významu a v dalších kapitolách se zaměří na negativní stránky sociálních sítí a na rizika, která představují. V dnešní době lze říct, že dospívající přímo žijí sítěmi a internetem obecně. Prakticky žijí s telefonem (nebo jiným zařízením) v ruce a často se potýkají s tzv. FoMO syndromem. „*Syndrom FoMO (z anglického „fear of missing out“, tedy „strach z toho, že něco zmeškáme, propásneme“)* je druhem behaviorální závislosti, která se projevuje tím, se (sic!) chceme mít neustále přehled o tom, co se děje, snažíme se kontrolovat dění v prostředí sociálních sítí a svým způsobem předběhnout samotné události (FoMO se váže na jiné vnímání času).“³⁰ V důsledku tohoto strachu mají dospívající potřebu být permanentně online, často telefon kontrolují a potřebují ho mít neustále u sebe.

Na sociálních sítích se vyskytuje mnoho rizik a pubescenti si ne vždy všechna plně uvědomují. Mezi tato rizika lze zařadit kyberšikanu (včetně kybergroomingu a kyberstalkingu), hoaxy a šíření nepravdivých informací, zveřejňování údajů, které mohou být zneužity, odcizení virtuální identity, závislost na sociálních sítích, oversharing, vliv na body image, sexting a online predátory.³¹ Tato práce se bude v následujících podkapitolách věnovat vybraným rizikům, které online platformy představují. Jedná se o ta nejaktuálnější nebo nejpalčivější rizika v České republice.

2.1 Kyberšikana

Pro dospívající jsou v současnosti sociální sítě a internet běžnou součástí každodenního života. Cítí nutkavou potřebu být neustále online. Sociální sítě v nich vyvolávají pocit spojení s lidmi podobných zájmů, pocit, že jsou stále v obraze a vědí o všem, co se odehrává v životě druhých.

²⁹ *Celkový přehled Tinder*. Online. In: Tinder. Dostupné z: <https://www.help.tinder.com/hc/cs/articles/115004647686-Celkový-přehled-Tinder>. [cit. 2023-11-06].

³⁰ *Co je syndrom FoMo*. Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevyspojene-s-online-komunikaci/online-zavislosti/1229-co-je-syndrom-fomo> [cit. 2023-11-07].

³¹ *Sociální sítě*. Online. In: Internetem bezpečně. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/socialni-media/socialni-site/>. [cit. 2023-11-09].

Zároveň je však prostředí internetu plné nástrah a rizik a kyberšikana je právě jednou z mnoha rizik. Existuje velké množství definic a různí autoři se ve svých názorech velmi rozcházejí v tom, co vlastně lze považovat za kyberšikanu.

Kyberšikana se od klasické šikany diferencuje především prostředím, ve kterém se odehrává (ve virtuálním světě internetových médií). „Šikana je ubližování někomu, kdo se nemůže nebo nedovede bránit.“³² Šikana bývá nejčastěji definována pomocí tří kritérií. Prvním z nich je, že se jedná o úmyslné agresivní jednání s účelem poškodit druhou stranu. Druhým kritériem je, že se jedná o opakovaný čin a poslední specifikací je, že se oběť nemůže snadno bránit, jelikož mezi ní a agresorem není mocenská rovnováha.³³

Kritéria kyberšikany se od kritérií klasické (školní) šikany liší. Prvním z těchto kritérií je, že se odehrává v online prostředí internetu. Druhým je opakovanost jevu. Dále se jedná o záměrné agresivní chování s mocenskou nerovnováhou mezi agresorem a obětí, která dané jednání vnímá jako ponižující.³⁴ „Je důležité zmínit, že když agresivní chování nenaplnuje definici kyberšikany (tj. chybí některý z atributů nezbytných pro její identifikaci), mluvíme spíše o online obtěžování.“³⁵ Pod online obtěžování lze zahrnout emailový spam, který obsahuje počítačový virus, jednorázový urážející komentář nebo zprávu, nebo například situaci, kterou adresát nevnímá jako urážející nebo ponižující – tzv. „kyberškádlení.“³⁶

Mezi nejčastější projevy kyberšikany můžeme zařadit například: pomlouvání oběti ve veřejném online prostoru, odhalování a zveřejňování osobních informací nebo fotografií intimního charakteru, které agresor z oběti vymámil nebo mu je sama zaslala v dobré víře nebo také tzv. „happy slapping“. Happy slapping spočívá převážně ve fyzickém napadení oběti skupinkou osob, přičemž jedna z nich pořizuje video záznam (nebo dokonce přímo vysílá danou událost živě), který poté zveřejní na internetu – na sociálních sítích.³⁷ „Existují hojně medializované případy, kdy ponižující video (často zahrnující svlékání apod.), respektive jeho zveřejnění

³² ŘÍČAN, Pavel a JANOŠOVÁ, Pavlína. *Jak na šikanu*. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 21. ISBN 978-80-247-2991-6.

³³ ČERNÁ, Alena; DĚDKOVÁ, Lenka; MACHÁČKOVÁ, Hana; ŠEVČÍKOVÁ, Anna a ŠMAHEL, David. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 19-20. ISBN 978-80-247-4577-0.

³⁴ *Tamtéž*, s. 20-21.

³⁵ *Tamtéž*, s. 22.

³⁶ ČERNÁ, Alena; DĚDKOVÁ, Lenka; MACHÁČKOVÁ, Hana; ŠEVČÍKOVÁ, Anna a ŠMAHEL, David. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 19-20. ISBN 978-80-247-4577-0.

³⁷ *Tamtéž*, s. 25-27.

a šíření, vedlo až k sebevraždě oběti.“³⁸ Kyberšikana je také silně spojena s poruchami duševního zdraví oběti a může také velmi negativně přispívat k již zmíněné sebevraždě.³⁹

Hlavní motivací, která agresory žene ke kyberšikaně je právě anonymita online prostředí, pocit, že dotyčného agresora nikdo nevidí a je tak neohrožený. Zároveň se pachatelům kybernetické kriminality často nedostává dostatečné zpětné vazby nebo vnímají online život a to, co se odehrává v prostředí sociálních sítí pouze jako hru. Považují to za svoji online identitu, která se neshoduje s tou jejich skutečnou.⁴⁰

S kyberšikanou velmi úzce souvisí také kyberstalking. „*Neexistuje nic takového jako obecně přijímaná definice kyberstalkingu. Můžeme však říci, že kyberstalking je opakované obtěžující a výhružné chování prostřednictvím internetu nebo jiných elektronických prostředků komunikace.*“⁴¹ Ve své podstatě se jedná o stalking, při kterém pronásledovatel využívá prostředí informačních a komunikačních technologií, zejména pak sociálních sítí. Pomocí internetu zjistí a najde další informace o své oběti, které poté jejich prostřednictvím může ubližovat. Kyberstalking lze rozdělit do dvou kategorií – přímý a nepřímý. Přímý kyberstalking se vyznačuje direktivní komunikací mezi agresorem a obětí pomocí zpráv, chatů nebo emailů, zatímco nepřímý kyberstalking se projevuje například vyvěšováním informací o oběti na internetu, v různých diskusních skupinách a jejím vyhrožováním nebo vydíráním.⁴² Takovéto jednání trvajících dlouhodobě je považované za trestní čin spadající pod §354 trestního zákoníku Nebezpečné pronásledování.⁴³

³⁸ ČERNÁ, Alena; DĚDKOVÁ, Lenka; MACHÁČKOVÁ, Hana; ŠEVČÍKOVÁ, Anna a ŠMAHEL, David. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 27. ISBN 978-80-247-4577-0.

³⁹ KALIEBE, Kristopher a WEIGLE, Paul. *Youth Internet Habits and Mental Health, An Issue of Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*. Elsevier - Health Sciences Division, 2018, s. 288. ISBN 9780323582988.

⁴⁰ HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha, 2012, s. 49-50. ISBN 978-80-7387-545-9.

⁴¹ *Tamtéž*, s. 69.

⁴² *Bezpečně v kyber!: Kyberstalking*. Online. In: Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. Dostupné z: https://www.nukib.cz/download/publikace/vzdelavani/Brozura%20bezpecne%20v%20cyber_A5.pdf. [cit. 2023-11-19].

⁴³ *Zákon č. 40/2009 Sb.: Zákon trestní zákoník*. Online. In: *Zákony pro lidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?text=nebezpečné+pronásledování>. [cit. 2023-11-19].

Podle typologie se ke kyberstalkingu nejčastěji uchylují bývalí partneři oběti, jedinci, kteří se domnívají, že jim oběť nějak ublížila, neobratní napadníci, ale také sexuální útočníci aj.⁴⁴

Dalším velmi závažným problémem, který s kyberšikanou souvisí je kybergrooming. „*Kybergrooming je termín označující chování uživatelů internetu, které má v dítěti vyvolat falešnou důvěru a připravit ho na schůzku, jejímž cílem je oběť pohlavně zneužít.*“⁴⁵

Ve většině případů se groomerů vydávají za někoho jiného, mnohdy se pod falešnou identitou dospívajícího v podobném věku jako je oběť skrývá mnohem starší muž/žena.⁴⁶

Proces manipulace s dítětem pak probíhá následovně: nejprve se groomer snaží vzbudit v oběti důvěru a dokázat jí, že on je její jediný přítel, který skutečně chápe, s čím se potýká a co ji trápí. Zároveň se v této fázi snaží oběť izolovat od rodiny a přátel s tím, že by ji nikdy nepochopili a zlobili by se na ni a usiluje o získání dalších informací nebo kontaktů na dotyčnou oběť. V další fázi se útočník snaží oběť zahrnout dárky a podplácet si ji, čímž se snaží utužit jejich vztah. Následně se oběť stává emočně závislou na groomerovi, který zná její nejtajnější tajemství a mnohdy dokonce vlastní citlivý materiál v podobě intimních fotografií apod. V předposlední etapě procesu manipulace útočník usiluje o osobní schůzku a poslední a závěrečnou fází je poté sexuální obtěžování potažmo zneužití dítěte nebo dospívajícího agresorem.⁴⁷

2.2 Sexting a dětská pornografie

Sexting je už podle svého názvu (spojením slov sex a texting) fenoménem zasílání zpráv, fotografií nebo videí se sexuálním podtextem pomocí informačních a komunikačních technologií – sociálních sítí.⁴⁸ Může se jednat například o zprávy v chatu na sociálních sítích (nebo v emailu) s erotickou tematikou, o lechtivé fotografie, videa zachycující nahotu

⁴⁴ *Bezpečně v kyber!: Kyberstalking.* Online. In: Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. Dostupné z: https://www.nukib.cz/download/publikace/vzdelavani/Brozura%20bezpecne%20v%20cyber_A5.pdf. [cit. 2023-11-19].

⁴⁵ HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech.* Praha, 2012, s. 52. ISBN 978-80-7387-545-9.

⁴⁶ *Bezpečně v kyber!: Kybergrooming.* Online. In: Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. Dostupné z: https://www.nukib.cz/download/publikace/vzdelavani/Brozura%20bezpecne%20v%20cyber_A5.pdf. [cit. 2023-11-19].

⁴⁷ *Kybergrooming.* Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jev-y-spojene-s-online-komunikaci/kybergrooming/125-42>. [cit. 2023-11-19].

⁴⁸ *Sexting.* Online. In: Internetem bezpečně. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/sexting/>. [cit. 2023-11-19].

nebo dokonce masturbaci. „*Sexting podporuje šíření pornografie dětí, které je celosvětově zakázáno.*“⁴⁹

„*Ačkoli sexting není zákonem definován jako trestná forma jednání, souvisí s celou řadou trestných činů a často je jejich nedílnou součástí.*“⁵⁰ Mezi sextingem a dětskou pornografií existuje velmi tenká hranice, mnohdy se však přímo prolínají. „*Definovat dětskou pornografii lze mnoha způsoby. Vždy se ovšem jedná o určitou formu znázornění, například v podobě fotografie či videozáznamu, sexuálních motivů či aktivit, ve kterém je zobrazeno jako sexuální aktér nebo objekt dítě.*“⁵¹

Sexting u mládeže nepřesahuje jen hranice soukromí, ale mezi mnohá nebezpečí, které s sebou přenáší, patří například také společenské zostuzení nebo obviňování oběti (tzv. victim blaming) nebo následná šikana.⁵² Právě zmíněný victim blaming je často jedním z důvodů, proč se oběti se svým problémem nesvěří a neohlásí jej.

Oběť si mnohdy neuvědomuje, jakou dává agresorovi do ruky zbraň, pokud mu zašle obsah v podobě obnažených fotografií nebo videí. Nikdy předem nelze odhadnout, zda si to dotyčná osoba, která daný materiál obdrží, neuloží, neudělá si snímek obrazovky a poté to nepoužije proti oběti s cílem ji zesměšnit nebo poškodit její pověst. Takovýto materiál může po internetu kolovat i několik let.

Důležité je upozornit, že ačkoliv je provozování sexuálních aktivit legální od 15 let, pořizování fotografií nebo videí a jejich případné rozesílání je legální až od 18 let.⁵³ Do doby dovršení plnoletosti se jedná o trestný čin, který může být právně stíhán! Problémem je, že mnoho mladistvých dospívajících si tento fakt neuvědomuje a své fotografie nebo videa (potenciálním) predátorům zašle.

⁴⁹ HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha, 2012, s. 62. ISBN 978-80-7387-545-9.

⁵⁰ *Sexting a právo*. Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/sexting/1681-sexting-a-pravo>. [cit. 2023-11-19].

⁵¹ *Počítačová mravnostní kriminalita*. Online. In: Policie České republiky. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pocitacova-mravnostni-kriminalita.aspx>. [cit. 2023-11-19].

⁵² SETTY, Emily. *Risk and Harm in Youth Sexting: Young People's Perspectives*. Routledge, 2022, s. 111. ISBN 9781032336282.

⁵³ *Sexting nebo šíření dětské pornografie?* Online. In: Linka bezpečí. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/-/sexting-nebo-sireni-detske-pornografie>. [cit. 2023-11-19].

2.3 Vliv na body image

Sociální sítě do značné míry ovlivňují to, jakým způsobem dospívající vnímají své tělo a svůj vzhled. Uživatelé platform zde sdílí pouze dokonalé fotografie upravené nespočtem filtrů nebo kompletně pozměněné ve Photoshopu (aplikaci na úpravu fotografií). Snaží se vypadat co nejdokonaleji a získat díky tomu co nejvíce pozitivních reakcí. Během dospívání se většina mladistvých potýká s nespokojeností s vlastním tělem a nutno říct, že sociální sítě mnohdy vznikající problémy mohou ještě více podpořit.

Dospívající přikládají ideálu krásy, který je vyobrazen v médiích velkou váhu a snaží se mu co nejvíce přiblížit. Pokud tyto standardy krásy nesplňují, jsou k sobě sebekritičtí a tento efekt neschopnosti rovnat se ideálu může výrazně oslabit jejich sebevědomí.⁵⁴ „*Tento efekt je silnější u žen než u mužů pravděpodobně proto, že kulturní tlaky na ženy, aby dosáhly idealizované postavy, jsou silnější a více rozšířené než v případě mužů.*“⁵⁵ Ideál krásy spolu s požadavky opačného pohlaví určují atraktivitu.⁵⁶ Vzhledem k tomu, že se ideál krásy neustále mění a vyvíjí, mění se i to, co jedincům připadá atraktivní.

S body image úzce souvisí pojem body shaming. Jedná se o fenomén kritiky a urážení založeném na fyzickém vzhledu. Body shaming může výrazně ovlivnit postoj dospívajících k vlastnímu tělu. Snaží se přizpůsobit ideálům krásy a vyhnout se tak této kritice a ponižování jejich vzhledu.⁵⁷ „*Mohou se uchýlit k nevhodným, a dokonce nebezpečným praktikám, jako jsou extrémní diety, chirurgické zákroky, užívání nebezpečných látek nebo vysilující cvičení.*“⁵⁸

Anonymita sociálních sítí poskytuje v podstatě dokonalé prostředí pro posuzování cizího vzhledu. Dospívající jsou tak ochotni uchýlit se k ponižování někoho jiného v komentářích pod jeho fotografiemi nebo videi a necítí žádnou zodpovědnost za své činy. Dotyčná osoba, která tyto komentáře a připomínky dostává, může mít díky tomu zkreslenou představu o vlastním těle a mohou se u ní dokonce objevit psychické problémy – například poruchy příjmu potravy nebo dysmorfie.⁵⁹

⁵⁴ GROGAN, Sarah. *Body image: Psychologie nespokojenosti s vlastním tělem*. Praha: Grada Publishing, 2000, s. 87-88. ISBN 80-7169-907-1.

⁵⁵ *Tamtéž*, s.88.

⁵⁶ FIALOVÁ, Ludmila a KRCH, František David. *Pojetí vlastního těla: zdraví, zdatnost a vzhled*. Praha: Karolinum, 2012, s. 30. ISBN 978-80-246-2160-9.

⁵⁷ *Co je body shaming?* Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/dalsi-temata/3173-co-je-body-shaming>. [cit. 2023-11-20].

⁵⁸ *Tamtéž*.

⁵⁹ *Tamtéž*.

V posledních letech se na sociálních sítích šíří trend „reálného vzhledu“. Někteří z řad influencerů, modelek, herců nebo jiných známých osobností a uživatelů přidávají na své profily fotografie bez jakékoliv úpravy filtry, nebo dokonce porovnání dvou fotografií vedle sebe, z nichž jedna je upravená filtry a druhá je taková, jakou ji dotyčný vyfotil – bez úprav. Bohužel „dokonalých“ příspěvků neubývá, spíše naopak a je velmi důležité, aby se dospívající naučili odlišit realitu od „reality“ na sociálních sítích.

2.4 Hoaxy

*„Hoax je poplašná řetězová zpráva. Šíří se zejména prostřednictvím e-mailů nebo na sociálních sítích. Vždy obsahuje výzvu, abychom toto sdělení předali dále a varovali tak ostatní.“*⁶⁰ Sociální sítě jsou médii, na kterých se šíří mnoho informací. Velká spousta z nich je však falešných nebo nepravdivých a vždy vybízí ke sdělení a preposílání dál. Problém nastává ve chvíli, kdy dotyčný člověk, ke kterému se taková nepravdivá informace dostane, jí hned uvěří a sdílí ji dál, aniž by se pokusil si informace ověřit i jinde.

*„Hoax je ve zkratce záměrně vytvořený podvod vydávající se za pravdu.“*⁶¹ Mezi hlavní smysl hoaxů a dezinformací je vyvolání strachu, šíření nepravdivých informací, poškození pověsti nějaké osoby/firmy, manipulace s názory lidí a ovlivnění jejich postoje nebo přilákání pozornosti.⁶²

Hoax lze identifikovat podle následujících znaků: Jaký účet informaci publikoval? (Je důvěryhodný? Jaké další informace uživatel sdílel?) Vyskytuje se ve sdělení výhrůžka? („Sdílejte to, než to zakážou!“ „Média vám neříkají pravdu!“) Předává tuto informaci někdo stylem, že známý jeho známého má známého a ten mu řekl, že...apod.? Splňuje dané sdělení výše uvedené? Pravděpodobně se jedná o hoax. Většinou se jedná o sdělení, které se snaží vyvolat silnou emoci a zapůsobit na obavy a apeluje na strach jedinců, kteří sociální sítě využívají.⁶³

⁶⁰ Hoax. Online. In: Jeden svět na školách. Dostupné z: <https://www.jsns.cz/projekty/medialni-vzdelavani/bulletin-medialni-vzdelavani/analyza/hoax>. [cit. 2023-11-20].

⁶¹ NUTIL, Petr. *Média, lži a příliš rychlý mozek*. Praha: Grada Publishing, 2018, s. 137. ISBN 978-80-271-0716-2.

⁶² Hoax. Online. In: Internetem bezpečně. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/dobre-vedet/hoax/>. [cit. 2023-11-20].

⁶³ Hoax. Online. In: Jeden svět na školách. Dostupné z: <https://www.jsns.cz/projekty/medialni-vzdelavani/bulletin-medialni-vzdelavani/analyza/hoax>. [cit. 2023-11-20].

V první polovině dubna roku 2017 vydala Policie ČR varování před internetovou hrou s názvem Modrá velryba, která se šířila po sociálních sítích.⁶⁴ Hra spočívala v psaní si s tzv. kurátorem, který zadával hráčům úkoly, které se postupně stupňovaly. Například se jednalo o vylezení na vysokou budovu, vyřezávání si symbolů do kůže a posledním z úkolů měla být sebevražda. V médiích, mezi dospívajícími, rodiči i učiteli ve školách se začala šířit panika. Odborníci poté však vydali vyjádření, že se jednalo pouze o hoax, který neměl v České republice přímou spojitost s žádnou sebevraždou mladistvých. I přes to se několik dětí obrátilo na linku bezpečí, jelikož měli strach.⁶⁵ „Z hloupého hoaxu se může totiž velmi rychle stát skutečnost. Efekt nápodoby u případů, kterým byla věnována velká mediální pozornost, je totiž nepopiratelný fakt.“⁶⁶

2.5 Závislost na sociálních sítích a oversharing

Posledním, z vybraných rizik sociálních sítí, kterým se bude tato bakalářská práce věnovat, je závislost na sociálních sítích a potřeba oversharingu. Závislost na sociálních spadá do nelátkových závislostí jinak nazývaných jako netolismus. Netolismus (netholismus) je obecně závislost na internetu, která se projevuje ztrátou pojmu o čase, který na internetu (sociálních sítích) dotyčný tráví, pocity prázdnoty, nervozitou a FoMo efektem (viz 2) v případě absence telefonu nebo internetu, narušováním vztahů s rodinou nebo přáteli a výskytem problémů ve škole (nebo v zaměstnání) apod.⁶⁷ „Používání SNS se stává méně nápadným a není tak konfliktní jako hraní her, na druhé straně se může provozovat i v situacích, kdy se dostává do křížku třeba s pracovními povinnostmi (v zaměstnání) či například se spánkem.“⁶⁸

⁶⁴ Modrá velryba. Online. In: Policie České republiky. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/modra-velryba.aspx>. [cit. 2023-11-20].

⁶⁵ Jak minimalizovat dopad paniky spojené s "modrou velrybou" v prostředí školy - jak s tímto hoaxem konkrétně pracovat ve třídě (ale i v domácím prostředí). Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rodicum-ucitelum-zakum/1237-jak-snizit-dopad-velryby>. [cit. 2023-11-20].

⁶⁶ Linka bezpečí: Modrá velryba - hoax, který může nebezpečně inspirovat. Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/clanky/1233-lb-modra-velryba-hoax>. [cit. 2023-11-20].

⁶⁷ Netolismus: závislost na tzv. virtuálních drogách. Online. In: Národní zdravotnický informační portál. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/259-netolismus>. [cit. 2023-11-20].

⁶⁸ BLINKA, Lukáš. Online závislosti: jednání jako droga?: online hry, sex a sociální sítě: diagnostika závislosti na internetu: prevence a léčba. Praha: Grada, 2015, s. 181. ISBN 978-80-210-7975-5.

„V současné době lze říci, že on-line sociální sítě převzaly životy některých jejich uživatelů.“⁶⁹ Kdo z dospívajících nemá sociální sítě jakoby ani nežil. Často bývají takoví jedinci zesměšňováni a ostatní je dokonce vyčleňují ze svých skupinek, jelikož nesplňují jejich nároky.

Současně se v souvislosti s online závislostmi dostává do popředí nový fenomén – phubbing. „Tento jev spočívá v tom, že člověk při rozhovoru nebo při společenském setkání upřednostňuje svůj smartphone před interakcí s ostatními lidmi.“⁷⁰

Spolu se závislostí na sociálních sítích se tato kapitola krátce věnuje také oversharingu nebo nově se rozjíždějícímu trendu sharentingu. Oversharing je v podstatě přehnané sdílení příliš mnoha informací, které mohou být snadno napadnutelné a zneužitelné. Dotyčný sdílí úplně všechno, co se mu odehrává v životě a jeho sledující mohou mít mnohdy přesnou představu o tom, kde bydlí, v kolik hodin nebývá nikdo doma, s jakými problémy se potýká, kdo jsou jeho přátelé nebo rodina apod. Je proto důležité, aby si uživatelé dávali pozor na to, co na internet vyvěšují, jelikož jim mohou zveřejněné informace připadat neškodné, ve skutečnosti však dávají potencionálním agresorům nebo predátorům do ruky mocnou zbraň.⁷¹

„Sharenting je problémem, ve kterém se na jedné straně střetává právo dítěte na soukromí a jeho ochranu (nezávisle na vůli rodičů) a na straně druhé právo rodičů sdílet s veřejností informace ze života dětí.“⁷² Jedná se o sdílení fotografií dětí na sociální sítě, které na jednu stranu může přinášet některá pozitiva – například si rodiče mohou na internetu vzájemně radit s ostatními, sdílet své zkušenosti a úspěchy svých dětí – na straně druhé s sebou však přináší také spoustu negativ – sdílí o svých dětech citlivé informace, informace o jejich zdravotním stavu nebo někteří dokonce fotografie svých nahých dětí, které mohou být snadno zneužité online predátory.⁷³

⁶⁹ HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha, 2012, s. 91. ISBN 978-80-7387-545-9.

⁷⁰ *Phubbing – Novodobá závislost na chytrých telefonech, která narušuje naše vztahy*. Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/online-zavislosti/3252-phubbing-novodoba-zavislost-na-chytrych-telefonech-ktera-narusuje-nase-vztahy>. [cit. 2023-11-20].

⁷¹ *Rizika sociálních sítí*. Online. In: Jak na internet. Dostupné z: <https://www.jaknainternet.cz/page/1185/rizika-socialnich-siti/>. [cit. 2023-11-20].

⁷² *Ještě jednou o sharentingu*. Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/1611-jeste-jednou-o-sharentingu>. [cit. 2023-11-20].

⁷³ *Ještě jednou o sharentingu*. Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/1611-jeste-jednou-o-sharentingu>. [cit. 2023-11-20].

3 Prevence

Tato kapitola bakalářské práce se zabývá prevencí výše uvedených rizik. Sociální sítě jsou každodenní součástí života dospívajících a nejlepším způsobem, jak pubescenty ochránit před riziky, je seznámit je s nimi. Upozornit je na ně a varovat je.

Mezi jednu z nejčastěji užívaných metod, které využívají přednášející o kybernetické bezpečnosti patří tzv. desatero bezpečného internetu⁷⁴:

- 1) Starejte se o bezpečí svého počítače – aktualizujte antivirové a zabezpečovací programy.
- 2) Starejte se o zabezpečení svého mobilního telefonu.
- 3) Ověřujte si, zda je aplikace, kterou si stahujete důvěryhodná – čtěte recenze.
- 4) Chraňte si svá hesla a přihlašovací údaje – ideálně nepoužívejte jedno stejné heslo na všechna přihlašování.
- 5) Střežte si svůj PIN.
- 6) Používejte silná a bezpečná hesla – ideálně kombinaci velkých a malých písmen, čísel a znamének.
- 7) Neotevírejte nevyžádané emaily z neznámých adres a už vůbec ne podezřelé přílohy.
- 8) Nakupujte pouze na ověřených e-shopech.
- 9) Čtěte upozornění od vaší banky.
- 10) Pokud máte podezření, že se s vaším účtem děje něco neobvyklého, kontaktujte vaši banku!

Tato doporučení se však týkají spíše obecné bezpečnosti v kyberprostoru, a ne konkrétně pouze sociálních sítí. V prostoru sociálních sítí platí následující doporučení, které bylo zpracované pro film V síti projektem „Bud’ safe online“⁷⁵ (viz níže):

- 1) Fotka, kterou umístíš na sociální sítě (nebo někomu pošleš) nikdy nezmizí a je velmi snadno zneužitelná. Nikdy nikomu neposílej nahé nebo intimní fotografie, jsou poté snadno zneužitelné proti tobě a dotyčný člověk se může dokonce uchýlit k vydírání a požadovat další fotografie apod.
- 2) Svěř se. Pokud po tobě někdo požaduje nahé fotografie, vydírá tě, nebo ti sám ukazuje své intimní fotografie, není ostuda se s tím svěřit a říct si o pomoc. Vždycky můžeš zajít

⁷⁴ *Základní desatero bezpečnosti*. Online. In: Kybertest. Dostupné z: <https://www.kybertest.cz/desatero-bezpecnosti-na-internetu>. [cit. 2023-11-20].

⁷⁵ *Osvětová kampaň V síti*. Online. In: V síti film. Dostupné z: <https://vsitifilm.cz>. [cit. 2023-11-20].

za svými rodiči, starším sourozencem nebo kamarády nebo oblíbeným učitelem ve škole. Pokud na to nemáš odvalu – můžeš se obrátit na Dětské krizové centrum nebo Linku důvěry, kde se můžeš svěřit anonymně.

- 3) Pokud ti bude někdo na internetu vyhrožovat a bude se tě snažit vydírat, nepanikař. Na takové výhrůžky je nejlepší nereagovat a uvědomit si, že to není tvoje chyba. Predátora neblokuj ani zprávy nemaž, naopak je ukaž rodičům, kteří budou vědět, co mají dělat a obrátí se na policii.
- 4) Ačkoliv můžeš mít sex od 15 let, v žádném případě nesmíš vytvářet nahé nebo intimní fotografie, protože když je vytvoříš, nebo pošleš, tvoříš v podstatě dětskou pornografii, a to je do dovršení 18 let trestný čin!
- 5) Když už si vytvoříš profil na sociální síti, nastav si ho jako privátní a rozmysli si, co chceš, aby viděli tví přátelé a lidé které znáš a co všichni ostatní. Ideálně si nepřidávej do přátel nikoho, koho neznáš.
- 6) Nikdy nechod' na osobní schůzku s někým, koho znáš pouze z internetu, protože nikdy nevíš, jestli si místo stejně staré kamarádky (stejně starého kamaráda) nepíšeš s dospělým mužem (ženou). Pokud už na schůzku půjdeš, vyber pouze veřejná místa plná lidí (např. nákupní centrum, kavárna apod.), kde navíc mají kamerový systém a řekni o tom předem své rodině. Nikdy, ale opravdu nikdy nechod' na schůzku s někým cizím do jeho auta!
- 7) Dávej si pozor na lichotky. Často se predátoři snaží svým potencionálním obětím vlichotit, chválí je, jak jsou krásné a talentované a tvrdí, že je baví stejné zájmy. Ve skutečnosti se však pouze snaží získat si tvou důvěru, aby z tebe poté dostali osobní informace nebo intimní fotografie, které poté mohou použít proti tobě.
- 8) Nikdy se neprodávej. Může se ti stát, že ti budou predátoři nabízet peníze za tvé nahé fotografie.
- 9) Zabezpeč si počítač, telefon a všechny účty – například si nastav dvoufázové ověření na sociální síti.
- 10) Dávej si pozor na podvodné profily – poznat je můžeš například tak, že je to účet, který byl založen nedávno, má málo přátel a málo fotografií, které působí moc upraveně a idylicky.

3.1 Projekty zaměřené na prevenci rizik sociálních sítí

Prvním z projektů je například již zmiňovaný Bud' safe online. Jedná se o online kurz zaměřený na bezpečné chování na internetu. Na tomto kurzu se podílel influencer Jiří Král, E-bezpečí a experti z antivirového programu Avast.⁷⁶

Linka bezpečí se zaměřuje na pomoc dětem (nebo studentům), kteří se vyskytnou v náročné životní situaci a neví si s ní rady. Jedná se o bezplatnou linku (je možné je kontaktovat i pomocí emailu nebo chatu), která je zcela anonymní.⁷⁷

Poradna E-bezpečí nabízí bezplatnou pomoc dospívajícím, kteří se dostanou do obtížné situace (vyhrožování, vydírání, kyberšikana apod.) formou vyplnění krátkého formuláře v jejich poradně na webové stránce.⁷⁸

Pokud se dospívající dostane do náročné situace spojené s některým z rizik, může se také obrátit na Policii ČR, nebo se svěřit rodičům, sourozencům a učitelům.

Jednou z dalších možných forem prevence jsou dokumentární filmy. Dokumentární film *V síti* představuje tři plnoleté herečky, které byly oblečené, učesané jako dvanáctileté dívky. Každá měla ve studiu zařízený svůj dětský pokojíček a za ním natáčecí štáb spolu se sexuoložkou, ředitelkou Linky důvěry, psycholožkou a právníkem. Dívky v experimentálním prostředí chatovaly a videochatovaly s muži různých věkových kategorií, přičemž valná většina z nich požadovala sex po videohovoru nebo posílala nahé fotografie, videa obsahující masturbaci nebo odkazy na pornografii. V závěru dokumentárního filmu dojde dokonce k osobním schůzkám dívek s některými predátory pod dohledem skrytých kamer.⁷⁹

Dalším dokumentárním ceněným českým seriálem je seriál s názvem *#MartyIsDead*, který se věnuje kyberšikaně. S hlavním hrdinou Martinem (Marty) si píše jistá Eliška, kterou nikdy nepoznal v reálném životě a se kterou si po krátké době začne sextingovat. Vymění si nahé fotografie a videa, ale po čase se přístup Elišky zcela otočí a začne Martyho vydírat a nutit ho plnit její úkoly pod výhružkou, že pokud to neudělá, zveřejní všechna jeho videa a fotografie, které jí poslal na internet. Úkoly, které Martymu zadává jsou stále horší a horší a u všech

⁷⁶ *Bud' safe online*. Online. In: Avast. Dostupné z: <https://www.avast.com/cz/besafeonline/online-kurz>. [cit. 2023-11-20].

⁷⁷ *Jak to u nás funguje*. Online. In: Linka bezpečí. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/jak-to-funguje>. [cit. 2023-11-20].

⁷⁸ *Poradna E-bezpečí*. Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <http://poradna.e-bezpeci.cz>. [cit. 2023-11-20].

⁷⁹ *O filmu*. Online. In: *V síti film*. Dostupné z: <https://vsitifilm.cz/o-filmu.html>. [cit. 2023-11-20].

se musí natáčet, aby poslal důkaz o jejich splnění. Musí například sprostě urazit svého otce, sníst prací prášek, usmrtit svého psa apod. Pod nátlakem vydírání a strachu z ponížení všechny úkoly plní, poté mu však dojde, že Eliška není skutečná a za jejím profilem pravděpodobně stojí někdo jiný – jeho spolužák a kamarád. Pokusí se ho konfrontovat a natočit ho při tom, ale omylem vběhne do silnice bez rozhlédnutí a srazí ho auto. Celý seriál je poté retrospektivní vyšetřování Martyho otce, který se z jeho sociálních sítí o vydírání dozví a rozhodne se to řešit s policií.⁸⁰ „*Příběh je složen ze střípků různých případů, které se odehrály v posledních letech v České republice.*“⁸¹

Důležitou roli v oblasti prevence hrají také rodiče a škola. Rodiče mohou s dětmi o problematice diskutovat a dávat pozor na to, co jejich děti dělají na internetu a na sociálních sítích. Významnou roli hraje také škola, která může své žáky připravit na rizika sociálních sítí pomocí různých besed a přednášek nebo promítání výše zmíněných dokumentárních filmů. Je důležité, aby si dospívající byly vědomi rizik, která sociální sítě představují a byli na ně připraveni. A aby případně věděli, na koho se mohou obrátit, pokud budou potřebovat pomoc.

4 Střední školní věk a dospívání z hlediska vývojové psychologie

Bakalářská práce je zaměřena na rizika, která představují sociální sítě pro dospívající ve věku od 11 do 15 let. Toto období lze z hlediska vývojové psychologie zařadit do adolescence a pubescence. Zároveň se také jedná o období, kdy dospívající navštěvují základní školu, konkrétně jde o přelom mezi ukončením prvního stupně základní školy, které lze řadit do středního školního věku, a nástupem na druhý stupeň.

4.1 Střední školní věk

Začátek období středního školního věku bývá datován mezi 8–9 rokem věku a jeho konec mezi 11–12 rokem života. Jedná se o období, kdy je dítě spíše extravertní a zvědavé, má tendenci vidět svět optimisticky. Významná je pro něj vrstevnická skupina, společné zájmy a aktivity. Mění se vztah ke škole, učiteli a částečně i k rodičům, kteří však stále hrají významnou roli při uspokojování potřeby bezpečí a citové jistoty, i když tuto potřebu již částečně začínají zastupovat spolužáci nebo přátelé.⁸² Právě v tomto období si děti vytváří skupinky, ve kterých

⁸⁰ *Oceněný seriál #MartyIsDead nezachycuje typickou kyberšikanu, ale její zvláště toxické formy. Ty však mají na oběti velmi závažný dopad.* Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/2070-oceneny-serial-martyisdead-nezachycuje-typickou-kybersikanu-ale-jeji-zvlaste-toxicke-formy-ty-vsak-maji-na-obeti-velmi-vazny-dopad>. [cit. 2023-11-20].

⁸¹ *Tamtéž.*

⁸² VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000, s. 148-194. ISBN 80-7178-308-0.

se sdružují jedinci se společnými zájmy, zároveň ale společně dokáží negativně hodnotit nebo odmítat některé jedince, kteří nespĺňují jejich standardy nebo působí odlišně od ideálu krásy, který je ve skupině obecně přijímán.

4.2 Dospívání

Pubescence je dle některých autorů psychologie první ze dvou fází dospívání, i když mnozí autoři dospívání na pubescenci a adolescenci nerozlišují. „*V základním – biologickém smyslu lze období dospívání vymezit široce jako životní úsek ohraničený na jedné straně prvními známkami pohlavního zrání (zejména objevením se prvních sekundárních pohlavních znaků) a více nebo méně vyznačenou akcelerací růstu, na druhé straně dovršením plné pohlavní zralosti (plné reprodukční schopnosti) a dokončením tělesného růstu.*“⁸³ Pubescence bývá nejčastěji vymezena jako období mezi 11 a 15 lety a adolescence jako období od 15 do 20 let.⁸⁴

Období pubescence lze dle evropských autorů rozdělit do dvou fází – fáze prepuberty a fáze vlastní puberty. Fáze prepuberty se projevuje převážně výskytem sekundárních pohlavních znaků a růstem postavy. Jedná se zhruba o období mezi 11-13 lety. U dívek končí první menstruací a u chlapců první emisí semene. Fázi vlastní puberty lze datovat jako období mezi 13-15 lety, tedy do doby dosažení reprodukční schopnosti.⁸⁵

Někteří autoři vnímají celý časový úsek mezi dětstvím a dospělostí jako adolescenci a tuto etapu dále diferencují na tři fáze – časnou adolescenci, střední adolescenci a pozdní adolescenci. V první fázi dospívání (11–13 let) dochází k pubertálním změnám v podobě pohlavního zrání, vývoje kognitivních procesů apod. Ve druhé fázi, fázi střední adolescence (14–16 let), se dospívající snaží odlišit od okolí, ať už hudbou, kterou poslouchá nebo například stylem oblékání, líčení apod. Převážně se však také jedná o období hledání vlastní identity. Pozdní adolescenci (17–20 let) poté charakterizuje dokončení vzdělání a snaha nalézt si zaměstnání, větší potřeba někam patřit a zapadnout aj.⁸⁶

V období dospívání dochází k mnoha změnám, ať už tělesného charakteru, ale také ke změně myšlení nebo sebepojetí. U chlapců se rozvíjejí svaly a dochází k růstu postavy. Vysoká postava

⁸³ LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 4. Praha: Grada Publishing, 2006, s. 142. ISBN 80-247-1284-9.

⁸⁴ MACEK, Petr. *Adolescence: Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál, 1999, s. 11-12. ISBN 80-7178-348-X.

⁸⁵ LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 4. Praha: Grada Publishing, 2006, s. 143. ISBN 80-247-1284-9.

⁸⁶ MACEK, Petr. *Adolescence: Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál, 1999, s. 44-46. ISBN 80-7178-348-X.

a fyzická síla u chlapců bývá považovaná za velmi atraktivní a zajišťuje vyšší status mezi vrstevníky. „*Malý, slabý a tělesně nevyspělý chlapec naopak mívá nízký sociální status a častěji se stává objektem agrese svých silnějších a vyspělejších vrstevníků.*“⁸⁷ U dívek je příliš vysoká postava naopak spíše neatraktivní. Sekundární pohlavní znaky u děvčat bývají více zjevné než u chlapců, jejich tělesné změny jsou nápadnější na první pohled (prsna, boky). Obecně lze říct, že dívky mají se sebezpřijetím svého zevnějšku a spokojeností se svým vzhledem častější problém než chlapci. Jednou z příčin této nespokojenosti s vlastním tělem může být stereotypně uznávaný ideál krásy, který mladé dospívající vidí například v modelingu nebo na sociálních sítích, na které je tato práce zaměřena.⁸⁸ Sociální sítě mohou značně ovlivnit způsob vnímání vlastního těla, jelikož není právě mnoho jedinců, kteří na nich sdílejí i „obyčejnou“ realitu, a ne pouze upravené a vyretušované dokonalé fotografie.

V průběhu dospívání dochází také ke změně prožívání. Typická je pro toto období větší emoční labilita a sklony občas reagovat až přecitlivěle. Pubescenti mají sklony k výrazným výkyvům a změnám nálad, často i neopodstatněně bez jakýchkoliv zjevných příčin. Dospívající jedinec je více uzavřený do sebe než v předchozím vývojovém období (viz 4.1) a nechce tolik projevit své emoce a sdílet je se všemi, většinou je ventiluje pouze ve vybraném kruhu lidí.⁸⁹ „*S celkovou nejistotou a s emoční nevyrovnaností pubescentů souvisí výkyvy v sebehodnocení. Nejistota a zranitelnost sebeúcty se projeví v přecitlivělosti na jakékoliv reakce jiných lidí, které bývají často, vesměs ne zcela adekvátně, interpretovány jako nepřátelské a urážející.*“⁹⁰

Významnou změnou, kterou pubescenti procházejí, je ukončení povinné školní docházky. V 15 letech si tak volí další studijní zaměření v podobě gymnázia, střední školy, odborného učiliště, nebo již ve studiu nepokračují a hledají si zaměstnání. „*Tuto změnu lze rovněž chápat jako emancipaci – o odpoutání z vazby na povinnou roli žáka základní školy. V této době dochází k diferenciaci v oblasti jedné významné role, dospívající může o své budoucí profesi alespoň do určité míry spolurozhodovat.*“⁹¹

Do popředí potřeb a zájmů se u pubescenta dostává vrstevnická skupina. Důležité jsou pro něho přátelé, uznání mezi spolužáky, které považuje za autority. Jedinec se se skupinou identifikuje

⁸⁷ MACEK, Petr. *Adolescence: Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál, 1999, s. 213. ISBN 80-7178-348-X.

⁸⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000, s. 212-214. ISBN 80-7178-308-0.

⁸⁹ *Tamtéž*, s. 214-215.

⁹⁰ *Tamtéž*, s. 215.

⁹¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000, s. 210. ISBN 80-7178-308-0.

a snaží se splňovat veškeré normy a standardy, které jsou v dané skupině uznávané. „*Pubescenti ve své charakteristice přítele zdůrazňují vzájemné sdílení pocitů, porozumění a důvěru.*“⁹² V tomto období jsou také významné první lásky a zamilovanost.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Metodologie výzkumného šetření

Praktická část bakalářské práce se zabývá výzkumným šetřením, které je zaměřeno na rizika, která představují sociální sítě pro dospívající, konkrétně na věkovou skupinu 11–15 let. Zvolenou metodou sběru dat byl dotazník a celkový sběr dat byl tedy proveden pomocí kvantitativního výzkumu.

5.1 Cíl výzkumného šetření

„*Cíle výzkumu jsou tvrzení – na vhodné úrovni obecnosti a abstrakce –, co chce šetření vyzkoumat. Určují celkové cíle a účel výzkumu.*“⁹³ Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaká rizika představují sociální sítě pro dospívající. Výzkumné šetření bakalářské práce se dále zaměřilo na negativní vlivy, které sociální sítě na dospívající mají. V neposlední řadě se práce zabývá znalostí a přehledem respondentů v oblasti rizik sociálních sítí a také případnou prevencí.

5.2 Stanovení výzkumných otázek

Jakmile je stanovený cíl výzkumného šetření, následuje stanovení výzkumných otázek. Výzkumné otázky přeměňují obecně stanovené cíle do konkrétní a specifitější podoby.⁹⁴

Hlavní výzkumná otázka:

Jaká rizika představují sociální sítě pro dospívající?

Dílčí výzkumné otázky:

VO1: Znají dospívající všechna rizika sociálních sítí?

VO2: Co vše sdílí dospívající na sociálních sítích?

VO3: Jaký vliv mají sociální sítě na vnímání vlastního vzhledu a těla dospívajících?

⁹² VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000, s. 249. ISBN 80-7178-308-0.

⁹³ PUNCH, Keith F. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008, s. 42. ISBN 978-80-7367-381-9.

⁹⁴ PUNCH, Keith F. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008, s. 42. ISBN 978-80-7367-381-9.

VO4: Zúčastnili se dospívající osobní schůzky s cizím člověkem, kterého poznali pouze přes sociální sítě?

VO5: Na koho by se dospívající obrátili, pokud by potřebovali pomoc s některým z rizik sociálních sítí?

VO6: Jak dospívající reagují na žádost o zaslání intimních fotografií nebo videí?

5.3 Formulace hypotéz

Hypotéza je vyvozena z vědeckých poznatků na základě nastudované literatury k dané problematice a také na základě osobních zkušeností nebo důmyslnosti výzkumníka. Jedná se o vědecký předpoklad, který musí splňovat tři základní vlastnosti, tzv. „zlatá pravidla hypotézy“⁹⁵:

1. „*Hypotéza je tvrzení.*“⁹⁶ Je tedy vyjádřena oznamovací větou.
2. Hypotéza musí vyjadřovat vztah mezi proměnnými.
3. Hypotéza musí být empiricky ověřitelná a musí být tedy možné ji otestovat.⁹⁷

Pro bakalářskou práci byly sestaveny následující hypotézy:

H1: Dívky přiřadily více pojmů k definicím správně než chlapci.

H2: Dívky se častěji setkávají s online predátory na sociálních sítích než chlapci.

H3: Dívky častěji posílají své intimní fotografie nebo videa zobrazující nahotu než chlapci.

H4: Chlapci se častěji setkali osobně s někým, koho poznali pouze online než dívky.

H5: Dívky uvedly častěji než chlapci, že sociální sítě mají negativní vliv na jejich postoj k vlastnímu vzhledu.

5.4 Metoda sběru dat

Sběr dat byl proveden kvantitativním šetřením a zvolenou metodou sběru dat byl dotazník, pomocí kterého bylo zjišťováno, jaká rizika pro dospívající představují sociální sítě. Dotazník je považován za jednu z nejčastěji používaných metod sběru dat a je ideální převážně pro sběr velkého množství dat.⁹⁸

Dotazník byl zadán do dvou základních škol a jednoho víceletého gymnázia respondentům ve věkovém rozmezí 11-15 let. Nejprve byl samozřejmě získán souhlas rodičů s tím, aby byl

⁹⁵ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výskumu*. 2008, s. 63-67. ISBN 978-80-223-2391-8.

⁹⁶ *Tamtéž*, s. 67.

⁹⁷ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výskumu*. 2008, s. 67. ISBN 978-80-223-2391-8.

⁹⁸ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výskumu*. 2008, s. 122. ISBN 978-80-223-2391-8.

dotazník jejich dětmi vyplňován a teprve poté jej dostali k vyplnění. Dotazník byl vyhotoven pomocí aplikace Microsoft Word, k jeho vytvoření nebyl využit žádný jiný nástroj nápomocný k tvoření dotazníků a formulářů a je přiložen v přílohách práce. Do škol byl poté dodán v tištěné podobě, kterou žáci následně vyplňovali.

Dotazník se skládal ze 14 položek a jeho vyplňování bylo zcela anonymní. První dvě položky byly faktografické, týkaly se pohlaví a věku, dále se v dotazníku nacházelo pět uzavřených a pět polouzavřených položek. Jedna z uzavřených otázek zjišťovala znalosti respondentů. U těchto položek je nutné pracovat opatrně tak, aby se respondent necítil konfrontován, pokud odpoví nesprávně.⁹⁹ Polouzavřené otázky je vhodné volit ve chvíli, kdy si výzkumník není jistý, zda dokáže nabídkou možností odpovědi obsáhnout veškeré možné odpovědi, jelikož může použít možnost „jiné“ a tu poté respondent doplní odpovědí vlastní, pokud mu nevyhovuje nic z nabídky.¹⁰⁰ V dotazníku se dále nacházela jedna otevřená otázka, ve které se respondenti mohli rozepsat o tom, co vše sdílí na sociálních sítích.

Z celkového počtu 14 položek byla jedna položka škálovací. Existuje hned několik druhů škál a mezi nejčastěji používané patří například Likertovy škály, které vyjadřují stupeň respondentova souhlasu nebo nesouhlasu.¹⁰¹ Pro účely výzkumu byla zvolena bipolární škála, která se vyznačuje tím, že „jejich krajní póly tvoří protikladné vlastnosti.“¹⁰² Škála použitá v dotazníku měla stupnici od 1 do 10, na které respondenti zaznačili, do jaké míry ovlivňují sociální sítě jejich vnímání vlastního těla a vzhledu (přičemž 1 = vůbec mě sociální sítě neovlivňují ve vnímání vlastního těla a vzhledu, 5 = neutrální pole, nevím, nedokážu odpovědět, 10 = zcela mě ovlivňují ve vnímání vlastního těla a vzhledu).

V dotazníku se také nacházela jedna filtrační otázka, která měla protřídit respondenty pro následující otázku. Tato filtrační otázka se zaměřovala na žádost o intimní fotografie, pokud respondenti odpověděli, že žádost obdrželi, vyplňovali i následující otázku zaměřující se na to, zda intimní fotografie odeslali nebo ne. Respondenti, kteří na filtrační otázku odpověděli „ne“, otázku o zaslání intimních fotografií nevyplňovali.

⁹⁹ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. Grada Publishing, 2007, s. 168. ISBN 978-80-247-1369-4.

¹⁰⁰ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. Grada Publishing, 2007, s. 166. ISBN 978-80-247-1369-4.

¹⁰¹ *Tamtéž*, s. 167.

¹⁰² GAVORA, Peter. *Výzkumné metody v pedagogice*. Brno: Paido, 1996, s. 45. ISBN 80-85931-15-X.

5.5 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvořili dospívající ve věku od 11 do 15 let. Toto věkové rozpětí bylo určeno na základě zaměření práce na rizika sociálních sítí, jelikož dospívající bývají vůči těmto rizikovým jevům jako je kyberšikana, sexting a online predátoři, hoaxy apod. nejnáchylnější a nejzranitelnější. Období dospívání většina autorů rozděluje do dvou fází – pubescence a adolescence. Pubescence bývá nejčastěji vymezena jako období mezi 11 a 15 lety a adolescence jako období od 15 do 20 let.¹⁰³ Bakalářská práce se tedy zabývá převážně první fází dospívání – pubescencí.

Celkový počet rozdaných dotazníků bylo 300 kusů, které byly rozděleny mezi tři školy – dvě základní školy a jedno víceleté gymnázium. Z rozdaných 300 kusů se jich vrátilo 256 vyplněných (zbylé dotazníky se buď nevrátily nebo byly nevyplněné). Z těchto 256 vyplněných dotazníků jich bylo dále 46 vyřazeno z důvodu chybně vyplněných otázek – buď byly některé povinně označené otázky zcela vynechané, nebo vyplněné pouze částečně apod. Výzkumný soubor tedy tvoří 210 respondentů a respondentek.

5.6 Předvýzkum

Předvýzkum slouží k ověření si výzkumného nástroje. Výzkumník díky němu zjišťuje, zda jeho výzkumný nástroj zjišťuje a měří to, co měřit má. Převážně zjišťuje, zda zkoumané osoby rozumí otázkám nebo pokynům, zda vystačí s předpokládaným časem zkoumání apod.¹⁰⁴

V rámci předvýzkumu jsem si dotazník zkusila vyplnit sama, abych se ujistila, že se v něm nenachází pravopisné chyby a že jsou otázky položené skutečně srozumitelně. Následně jsem dotazník dala na vyplnění pěti respondentům. Každý z pěti respondentů zastupoval jednu věkovou skupinu (11–15 let). Po vyplnění jsem pouze upravila znění některých otázek, jednalo se ale spíše o drobné úpravy nebo záměnu některých slov. Tyto dotazníky vyplněné v rámci předvýzkumu byly následně vyřazeny a dotazník byl dodán do škol.

6 Realizace výzkumného šetření

Výzkumné šetření probíhalo pomocí metody sběru dat – dotazníku. Dotazník měl tištěnou podobu. Kontaktovala jsem zástupkyni ředitele ze základní školy, kterou jsem dříve

¹⁰³ MACEK, Petr. *Adolescence: Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál, 1999, s. 11-12. ISBN 80-7178-348-X.

¹⁰⁴ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2008, s. 84. ISBN 978-80-223-2391-8.

navštěvovala a také zástupce ředitele gymnázia, na kterém jsem studovala po druhém stupni základní školy. Oba zástupci mi velmi ochotně pomohli s rozděláním žádostí o souhlas rodičů i dotazníků mezi žáky. Pro rozdělení dalších dotazníků jsem se spojila se známou, která měla kontakt na učitelský sbor další základní a zařídila mi tak jejich rozdělení tam.

Dotazníky byly do škol doručeny v pátek 5. 1. 2024. Sběr dat probíhal v období od pondělí 8. 1. 2024 do pátku 19. 1. 2024.

6.1 Zpracování a vyhodnocení dat

Získaná data z dotazníkového šetření jsem zaznamenávala do tabulky vytvořené pomocí aplikace Microsoft Excel a následně zpracovávala do grafů případně tabulek.

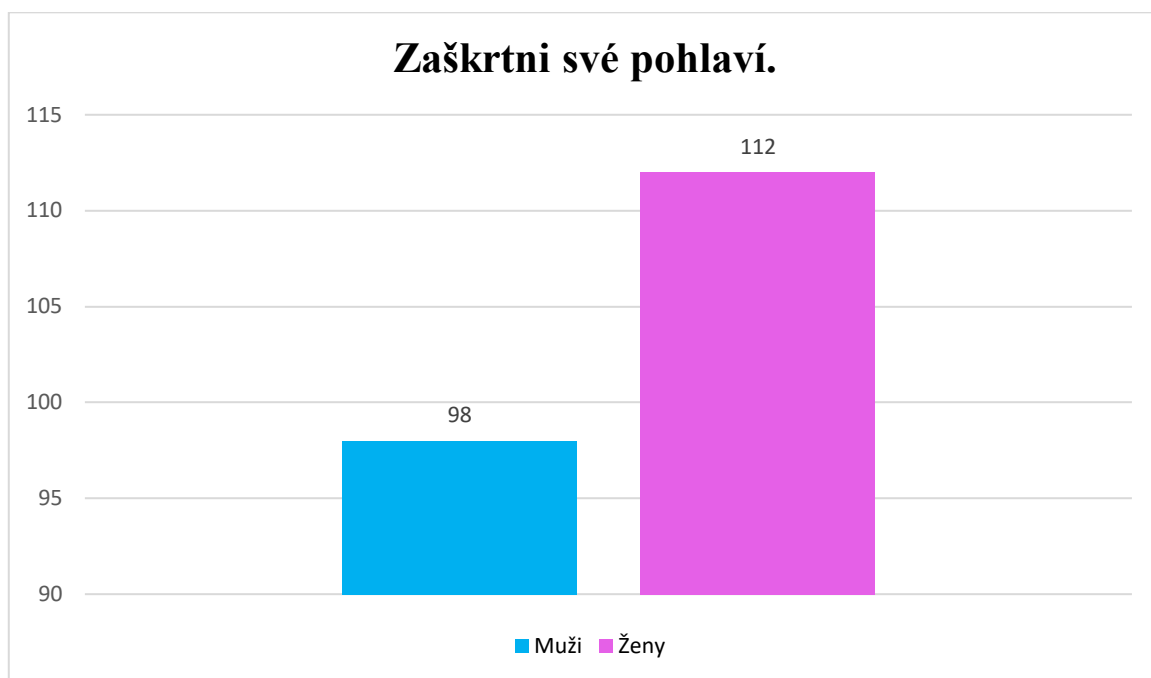
Při zpracovávání dat byl použit pouze jeden typ grafu – sloupcový, pro lepší přehlednost a celistvost práce.

Otázka č. 1: **Zaškrtni své pohlaví.**

Tabulka 1: Pohlaví respondentů

Pohlaví respondentů	Absolutní četnost	Relativní četnost
Muži	98	46,7 %
Ženy	112	53,3 %
Celkem	210	100 %

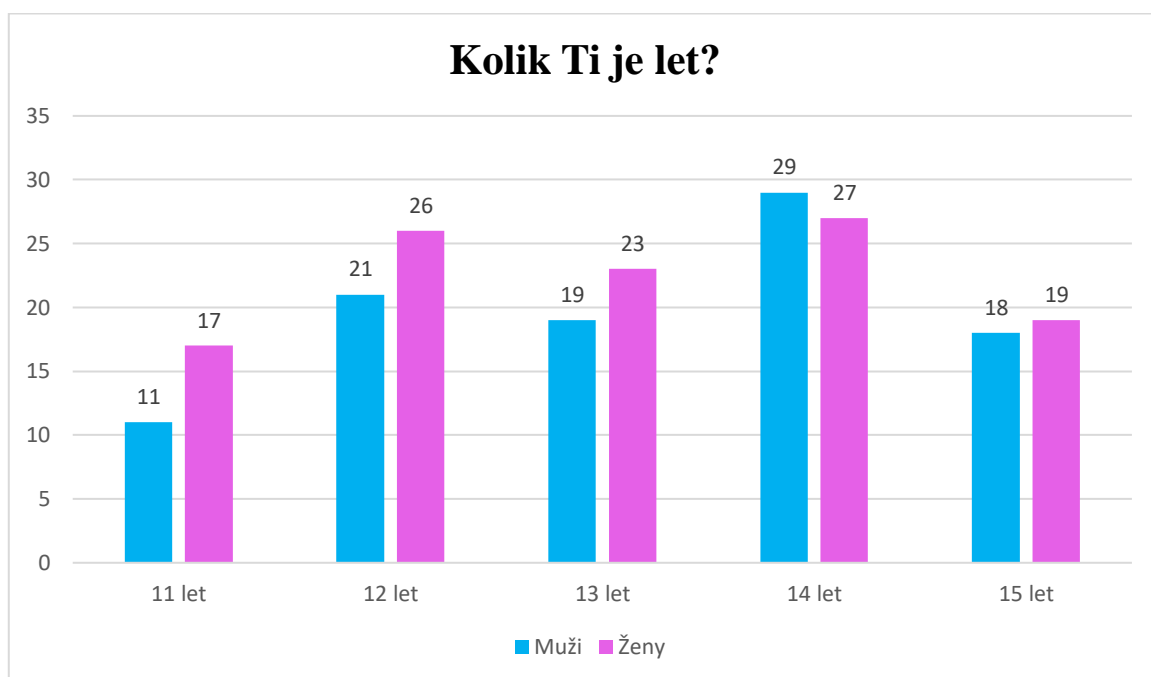
Graf 1: Pohlaví respondentů

První položka dotazníku byla zaměřena na pohlaví respondentů. Respondenti měli na výběr ze dvou možností – muž a žena. Z grafu je patrné, že mezi respondenty se nacházelo více dívek – 112 (53,33 %) než chlapců, kterých bylo 98 (46,67 %).

Otázka č. 2: Kolik Ti je let?

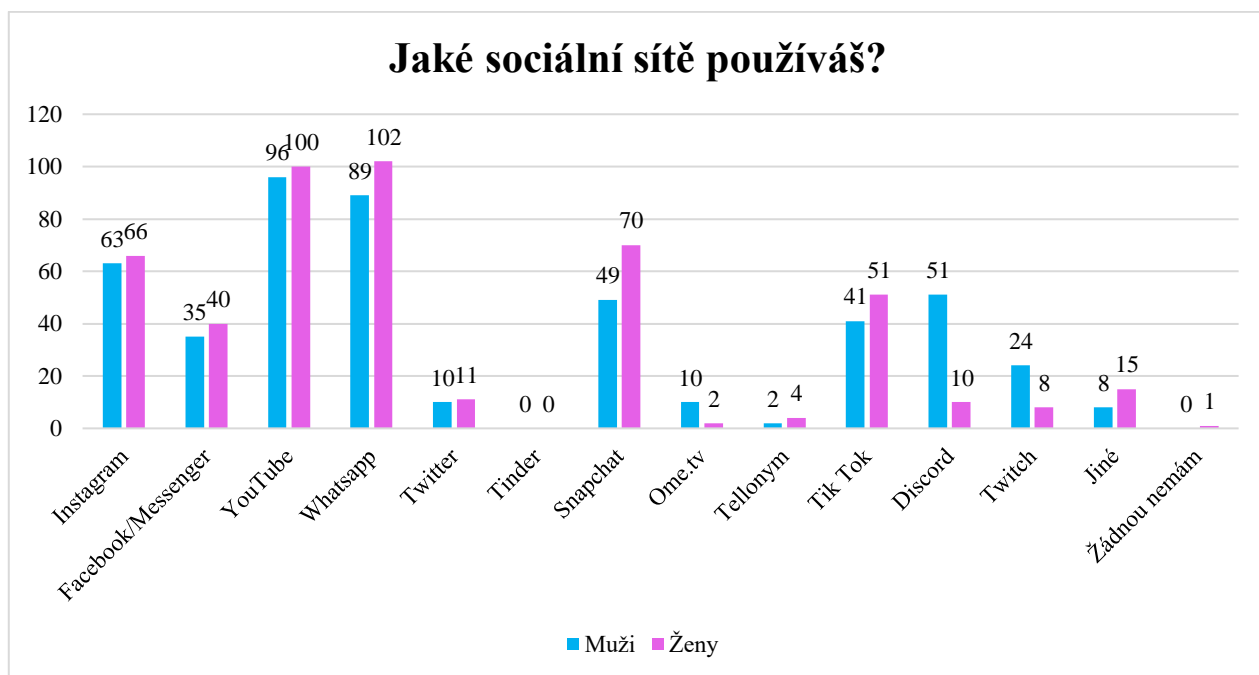
Graf 2: Věk respondentů

Druhá otázka zjišťovala věk respondentů. Jednalo se o otevřenou otázku, u které měli respondenti napsat svůj věk. Věkové rozpětí bylo relativně vyrovnané. Nejméně respondentů se nacházelo ve věkové kategorii 11 let – 11 mužů (5,24 %) a 17 žen (8,10 %) a ve věkové kategorii 15 let – 18 mužů (8,60 %) a 19 žen (9,05 %). Naopak nejvíce respondentům bylo 14 let – konkrétně 29 mužům (13,81 %) a 27 ženám (12,91 %).

Otázka č. 3: Které sociální sítě aktuálně používáš? Zaškrtni jednu nebo více odpovědí.

Graf 3: Používané sociální sítě

Třetí otázka se zaměřovala na nejčastěji používané sociální sítě. U této položky měli respondenti možnost zaškrtnout více odpovědí a zároveň se jednalo o polouzavřenou otázku s možností „jiné“.

Nejčastěji obě pohlaví respondentů volila odpověď YouTube – 96 mužů (45,71 %) a 100 žen (47,62 %), což lze vysvětlit převážně účelem této sociální sítě, která slouží k poslechu hudby a sledování videí (ať už pro zábavu nebo za účelem naučení se něčeho nového a osvojení si nových poznatků nebo dovedností pomocí tutoriálů).

Hned druhou nejčastější odpovědí byla sociální síť WhatsApp – 89 mužů (42,38 %) a 102 žen (48,57 %). Tyto hodnoty lze vyložit tím, že i když většina sociálních sítí má v podmínkách pro používání minimální věkovou hranici nastavenou na 13 let, tuto aplikaci mnohdy dovolují rodiče i svým dětem mladším 13 let, aby se s nimi mohli spojit, nebo aby se jejich děti mohly spojit s kamarády.

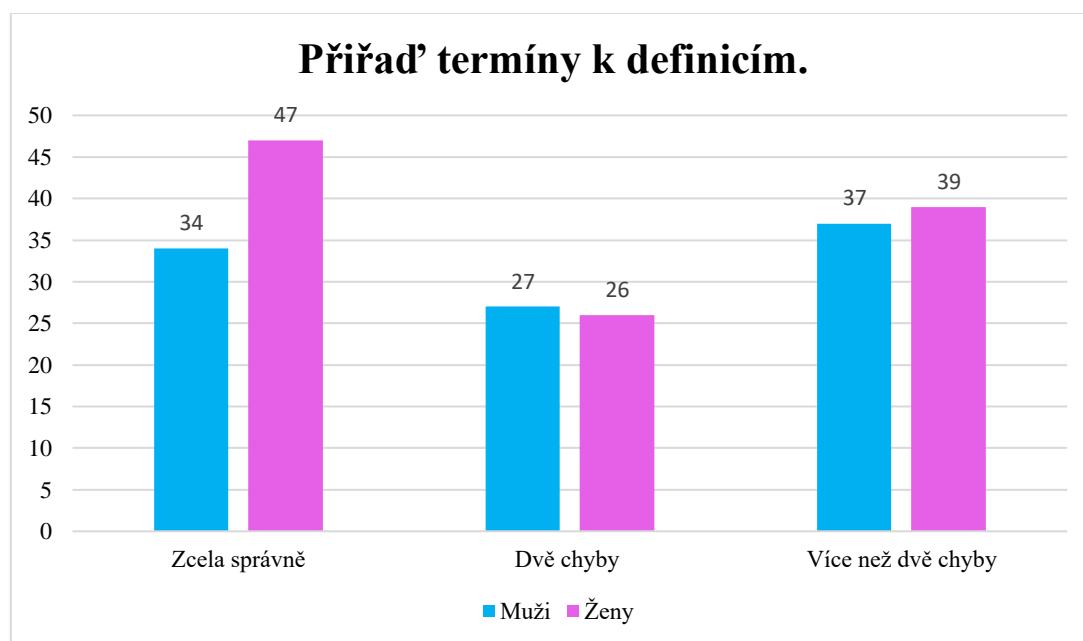
Oblíbenou sociální sítí mezi respondenty je také platforma Instagram, kterou používá 63 mužů (30,00 %) a 66 žen (31,43 %). K mému překvapení se mezi nejpoužívanějšími sítěmi nachází také Snapchat, která se v současnosti zjevně stále těší popularitě. Jedná se o sociální síť, která slouží ke sdílení textových nebo audiovizuálních zpráv mezi dvěma nebo více uživateli.¹⁰⁵ Snapchat používá 49 mužských (23,33 %) a 70 ženských (33,33 %) respondentů. Očekávala jsem, že více populární bude platforma Tik Tok, kterou používá 41 mužů (19,52 %) a 51 žen (24,29 %).

Mezi odpověďmi ve variantě „jiné“ se nejčastěji vyskytoval Reddit, Telegram, Pinterest, Spotify a BeReal. Odpověď „žádnou sociální síť nemám“ zvolila pouze jedna žena (0,48 %). Vzhledem k tomu, že většina sociálních sítí, které byly v dotazníku na výběr, má minimální věkovou hranici pro používání nastavenou na 13 let, jsem očekávala, že respondentů, kteří nebudou používat žádnou sociální platformu bude mnohem více.

Používání platformy Tinder nezaškrtl nikdo, což by vzhledem k minimální věkové hranici 18 let nemuselo být tolik překvapující, ale vzhledem k tomu, že sama znám několik lidí, kteří věkovou hranici nesplňují a tuto sociální síť používají, tak je nutné pokládat si otázku, zda se respondenti k jejímu používání například pouze nechtěli přiznat.

Otázka č. 4: Přiřad' následující termíny k definicím.

Graf 4: Termíny a definice

¹⁰⁵ *Snapchat Support*. Online. In: Snapchat. Dostupné z: <https://help.snapchat.com/hc/cs/articles/7012332815508-Jak-používat-Snapchatu>. [cit. 2024-02-26].

Tabulka 2: Počet chyb v přiřazení pojmů

Chyby v přiřazení pojmů	Absolutní četnost	Relativní četnost
Sexting	34	8,5 %
Hoax	58	14,6 %
Kyberšikana	65	16,3 %
Kyberstalking	83	20,9 %
Kybergrooming	92	23,1 %
Oversharing	66	16,6 %
Celkem	398	100 %

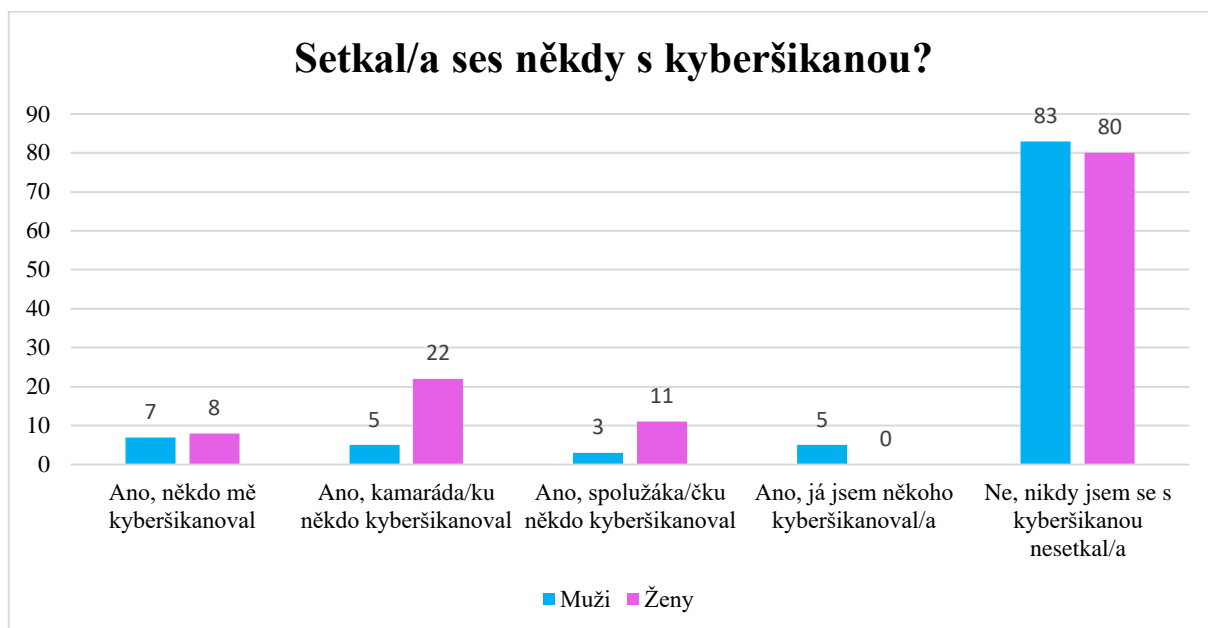
Čtvrtá otázka byla zaměřená na zjištění znalostí respondentů v oblasti rizik sociálních sítí. Konkrétně se jednalo o šest pojmů a šest definic, které měli respondenti přiřadit k sobě. Mezi pojmy byl uveden sexting, hoax, kyberšikana, kyberstalking, kybergrooming a oversharing. Odpovědi u této otázky jsem následně vyhodnocovala podle tří kategorií – zda respondenti přiřadili všechny pojmy zcela správně, zaměnili dva pojmy (tedy měli dvě chyby) anebo měli více než dvě chyby.

Zcela správně pojmy přiřadilo 34 mužů (16,19 %) a 47 žen (22,38 %). Dvě chyby poté mělo 27 mužů (12,86 %) a 26 žen (12,38 %). Více než dvě chyby mělo 37 mužů (17,62 %) a 39 žen (18,57 %).

Nejčastěji správně byl přiřazen pojem sexting a naopak největší problémy respondentům dělali pojmy kyberstalking a kybergrooming. V tabulce je zpracováno, v jakých oblastech respondenti nejčastěji chybovali.

Otázka č. 5: **Setkal/a ses někdy s kyberšikanou? Zaškrtni jednu nebo více odpovědí.**

Graf 5: *Setkání s kyberšikanou*

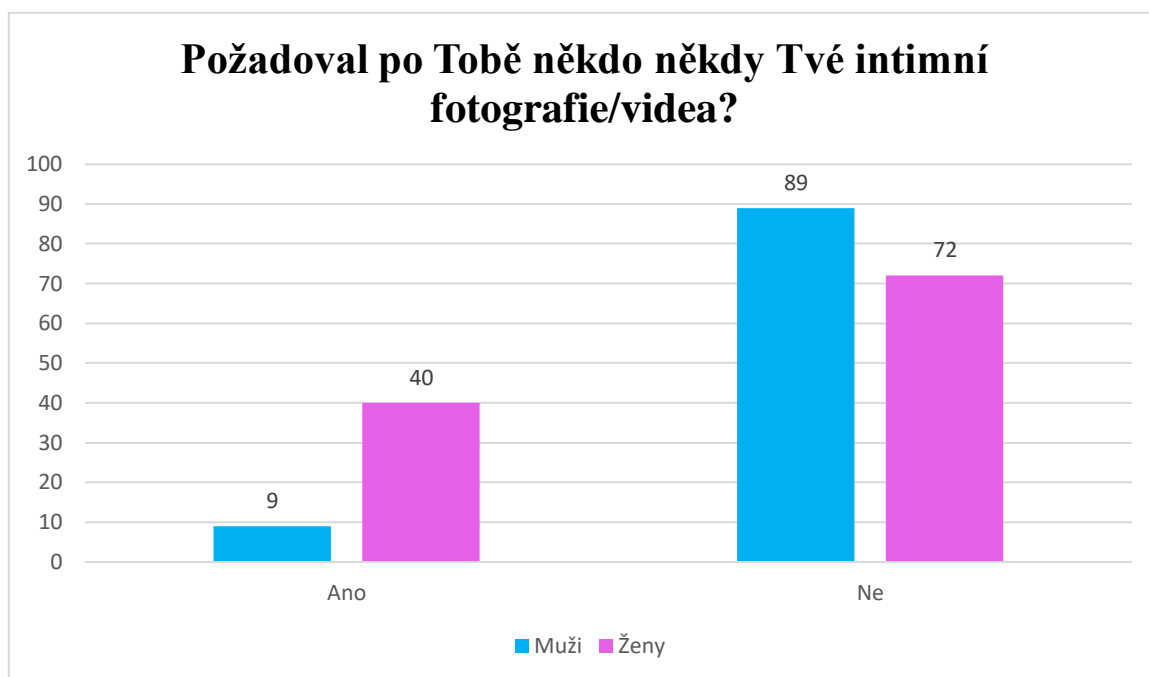

Pátá otázka se zabývala setkáním respondentů s kyberšikanou. Jednalo se o položku, u které bylo možné zvolit více odpovědí. Z grafu je zřejmé, že nejvíce respondentů – 83 mužů (39,52 %) a 80 žen (38,10 %) – se s kyberšikanou nikdy nesetkalo. Tento výsledek mě příjemně překvapil, jelikož jsem očekávala, že v dnešní „online době“ bude to procento dospívajících, kteří byli kyberšikanovaní mnohem vyšší.

Druhou nejčastěji volenou možností byla odpověď týkající se kyberšikany kamarádky nebo kamaráda, kterou zvolilo 5 mužů (2,38 %) a 22 žen (10,48 %). Překvapila mě také varianta „ano, já jsem někoho kyberšikanoval/a“, kterou zvolilo 5 mužů (2,38 %) a žádná žena. Odpověď „ano, někdo mě kyberšikanoval“ zvolilo 7 mužů (3,33 %) a 8 žen (3,81 %).

Otázka č. 6: **Požadoval po Tobě někdo někdy Tvé intimní fotografie nebo videa (nahé, ve spodním prádle apod.)?**

Graf 6: *Žádost o intimní fotografie/videoa*

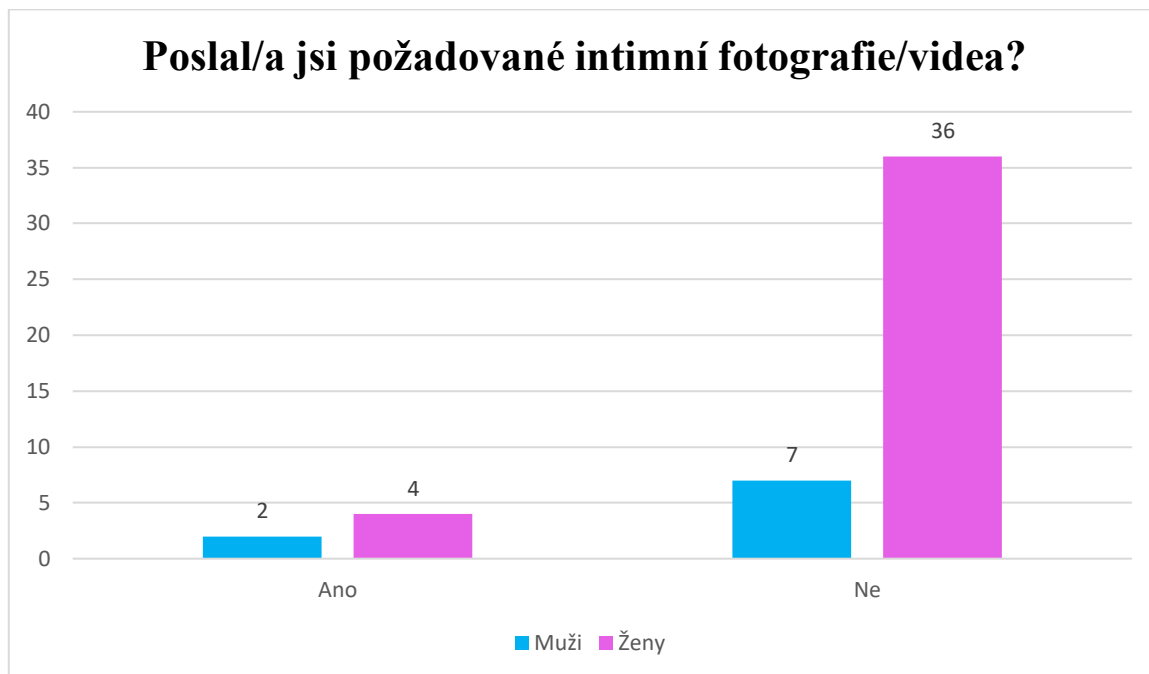

Otázka číslo 6 zjišťovala, zda po respondentech někdo požadoval jejich intimní fotografie. Jednalo se o dichotomickou položku, na kterou byla nabídka odpovědí pouze „ano“ nebo „ne“. Zároveň byla tato otázka filtrační, jelikož respondenti, kteří zvolili možnost „ano“ odpovídali i na následující otázku, zatímco dospívající, kteří žádost neobdrželi tuto následující otázku přeskakovali.

Žádost o fotografie nebo videa s intimním podtextem obdrželo 9 mužů (4,29 %) a 40 žen (19,05 %). Po zbývajících 89 mužích (42,38 %) a 72 ženách (34,29 %) nikdo intimní nebo erotické fotografie/videoa nepožadoval.

Otázka č. 7: Pokud jsi na otázku č. 6 odpověděl/a „ano“, poslal/a jsi dané požadované intimní fotografie/video? (Pokud jsi odpověděl/a „ne“, tuto otázku přeskoč a pokračuj otázkou č. 8.)

Graf 7: Poslání intimních fotografií/videí

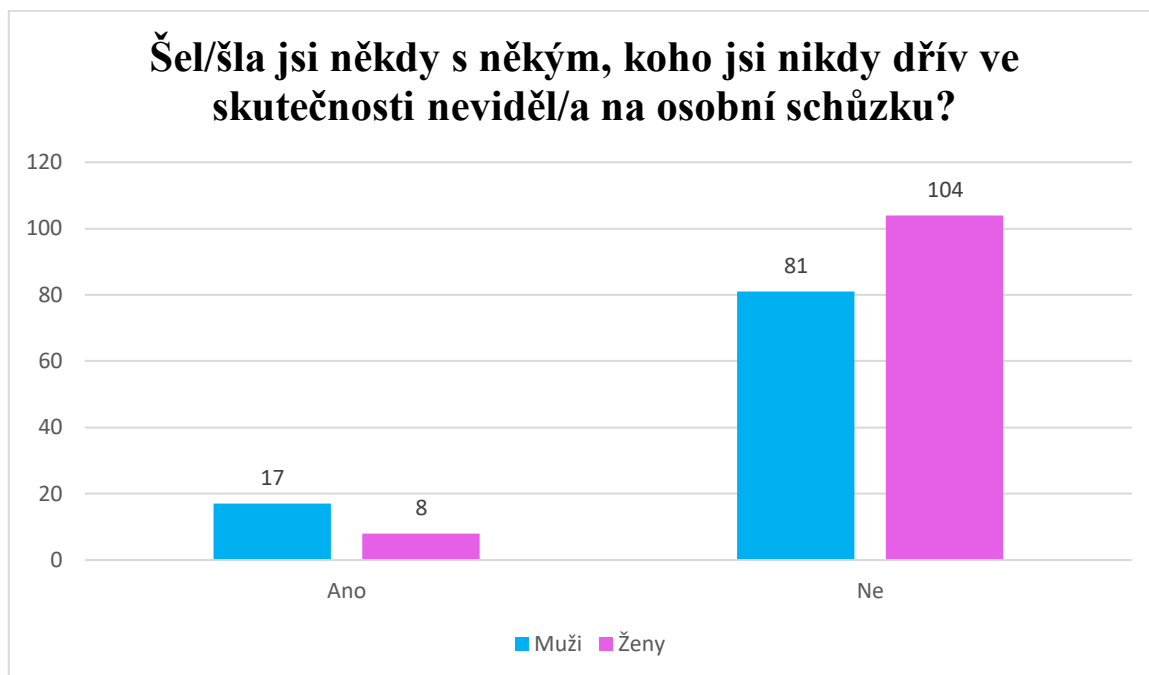

Tato otázka byla opět dichotomická a zaměřovala se na poslání nebo neposlání intimních fotografií. 7 mužů (14,29 %) a 36 žen (73,47 %) své požadované intimní fotografie neposlalo. Šest respondentů – z toho 2 muži (4,08 %) a 4 ženy (8,16 %) – své intimní nebo nahé fotografie poslali. Jedná se o 12,24 %, ale i přes to je toto číslo alarmující vzhledem k tomu, že ačkoliv je sex a provozování sexuálních aktivit legální od 15 let, tak pořizování fotografií nebo videí zachycujících intimní obsah nebo obsah s erotickým podtextem je legální až od 18 let.¹⁰⁶ Problémem je, že mnoho dospívajících si tento fakt, že do doby dosažení plnoletosti se jedná o trestný čin a zároveň tím dávají mocnou zbraň do rukou potencionálních sexuálních predátorů, neuvědomuje a fotografie zašle. Zajímavé by určitě mohlo být i zjistit, kolik ze těchto zaslanych fotografií bylo určeno cizím lidem a kolik známým – například příteli nebo přítelkyni. Na toto se už ale otázka nezaměřovala.

¹⁰⁶ *Sexting nebo šíření dětské pornografie?* Online. In: Linka bezpečí. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/-/sexting-nebo-sireni-detske-pornografie>. [cit. 2024-2-28].

Otázka č. 8: Šel/šla jsi někdy s někým, koho jsi nikdy dřív ve skutečnosti neviděl/a a poznali jste se pouze online na internetu, na osobní schůzku?

Graf 8: Osobní setkání

Osmá otázka byla opět dichotomická a zjišťovala, zda se respondenti setkali s někým, koho nikdy dříve neviděli. 81 mužů (38,57 %) a 104 žen (49,52 %) nikdy na schůzku s cizí osobou, kterou poznali pouze online nešlo. Naopak 17 mužů (8,10 %) a 8 žen (3,81 %) se schůzky s cizím člověkem zúčastnilo. Celkem se jedná o 11,91 % respondentů, kteří se s někým seznámili pouze online a setkali se s ním i osobně.

Mnohdy si dospívající neuvědomují, jak nebezpečné pro ně může být potkat se s cizím člověkem, jelikož nevědí, jestli si náhodou místo kamarádky ve stejném věku nepíše s dospělým mužem nebo ženou.

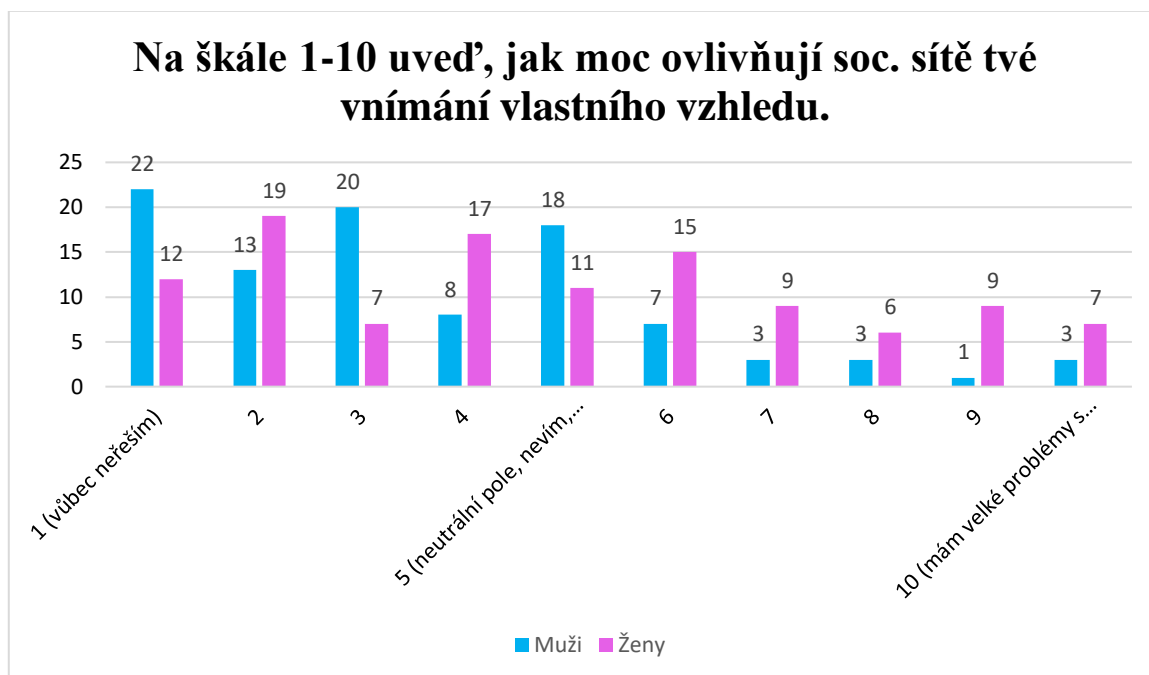
Otázka č. 9: Na škále od 1 do 10 uved', jak moc ovlivňují sociální sítě ovlivňují tvé vnímání vlastního vzhledu a těla.

(1 = vůbec neřeším vzhled ostatních na sociálních sítích a vůbec se neporovnávám, vůbec neovlivňují můj postoj k mému tělu

5 = neutrální pole, nevím, nedokážu odpovědět

10 = díky sociálním sítím mám velké problémy s přijetím vlastního těla, stydím se za sebe, vůbec si nepřipadám krásný/á, velmi ovlivňují postoj k mému tělu)

Graf 9: Škála vlivu soc. sítí na vnímání vlastního těla

Devátá otázka se zabývala vlivem sociálních sítí na dospívající v oblasti vnímání vzhledu a vlastního těla. Jednalo se o škálu o deseti stupních, na které byl uveden význam krajních bodů 1 a 10 a na které měli respondenti zaznačit svůj postoj k vlivu sociálních sítí. Jedničkou byla označena krajní hodnota „vůbec neřeším vzhled ostatních a neporovnávám se“, kterou zvolilo 22 mužů (10,48 %) a 12 žen (5,71 %). Druhou nejčastější odpovědí byl druhý stupeň, který zakroužkovalo 13 mužů (6,19 %) a 19 žen (9,05 %).

Většina respondentů volila mezi vrchní polovinou čísel. Střed škály zvolilo 18 mužů (8,57 %) a 11 žen (5,24 %). Naopak na druhé straně spektra číslo 9 zvolil 1 muž (0,48 %) a 9 žen (4,29 %) a krajní hodnotu 10 – „mám velké problémy s přijetím vlastního těla, velmi se porovnávám“ zvolili 3 muži (1,43 %) a 7 žen (3,33 %).

Zaujalo mě, že valná většina respondentů se na škále nachází mezi prvními pěti stupni, tudíž se nenechávají sociálními sítěmi ovlivnit při vnímání vlastního těla.

Otázka č. 10: Co vše sdílíš na sociálních sítích?

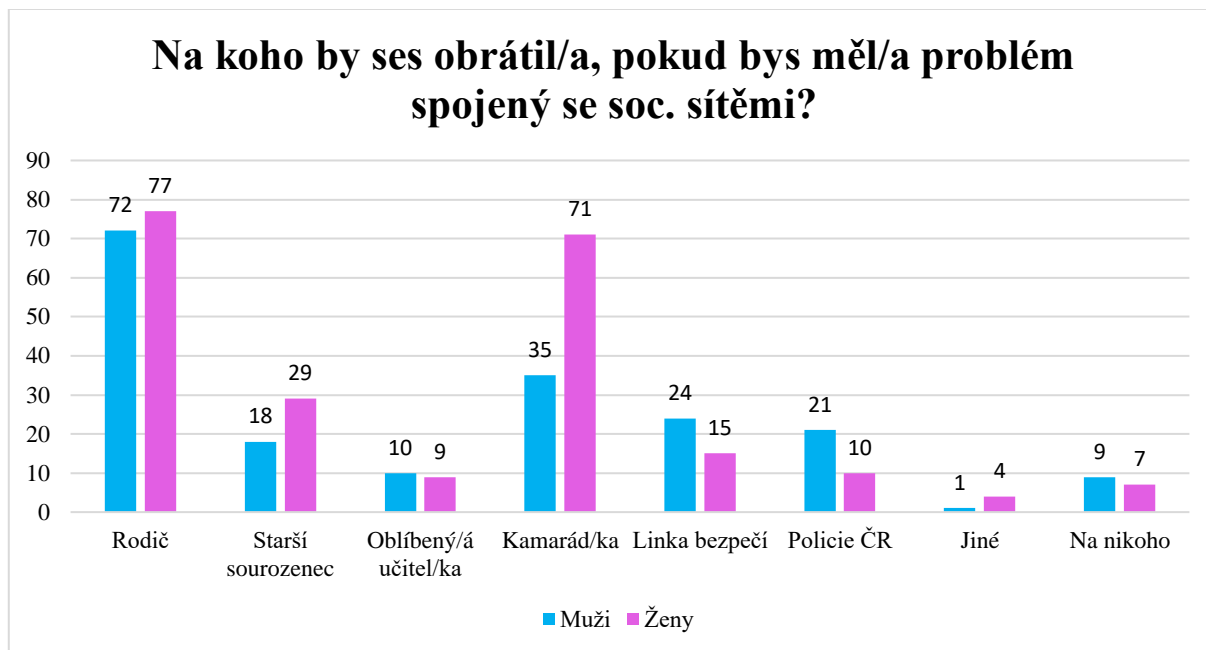
Tabulka 3: Sdílený obsah na sociálních sítích

Sdílení obsahu na sociálních sítích	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nic	56	26,67 %
Fotografie nebo videa, na kterých nejsem vidět	24	11,43 %
Přírodu nebo zvířata, mazlíčky apod.	17	8,09 %
Jídlo, co uvařím, nebo když jsem někde na jídle	3	1,43 %
Výlety, dovolené a zážitky	22	10,48 %
Fotografie nebo videa, na kterých jsem vidět, selfie, fotky ve skupině	31	14,76 %
Úkoly	3	1,43 %
Mám sociální sítě jen na psaní si s přáteli, rodinou a známými	26	12,38 %
Koníčky, záliby, úspěchy, sport	13	6,19 %
Svůj každodenní život, osobní věci, své problémy	8	3,81 %
Videohry	7	3,33 %
Celkem	210	100 %

Desátá otázka byla otevřená a respondenti se zde mohli rozepsat o tom, co na sociálních sítích sdílí. Výsledné odpovědi jsem poté rozdělila do kategorií zmíněných v Tabulce 3. 56 respondentů (26,67 %) odpovědělo, že nesdílí nic a dalších 26 dospívajících (12,38 %) používá sociální sítě pouze jako formu komunikace s kamarády nebo s rodinou. Fotografie nebo videa, na kterých není zachycen obličej respondentů nebo zde vůbec nejsou vidět sdílí 24 dospívajících (11,43 %) a naopak fotografie nebo videa, na kterých je vidět obličej, selfie apod. sdílí 31 respondentů (14,76 %). Často se objevovalo také sdílení mazlíčků, fotografií krajiny, zážitků z dovolené nebo výletů. Svůj každodenní život, své problémy, názory apod. sdílí 8 respondentů (3,81 %).

Otázka č. 11: **Na koho by ses obrátil/a, pokud bys měl/a nějaký problém spojený se sociálními sítěmi (například by Tě někdo vydíral kvůli intimním fotografiím, nebo nutil k osobní schůzce)? Zaškrtni jednu nebo více odpovědí.**

Graf 10: Na koho by se respondenti obrátili s problémem

Položka číslo 11 se zabývala tématem pomoci s riziky. Respondenti měli označit, na koho by se obrátili s prosbou o pomoc s některým ze zmiňovaných rizik sociálních sítí. Jednalo se o polouzavřenou položku s možností „jiné“ a zároveň zde bylo možné zvolit jednu nebo více odpovědí.

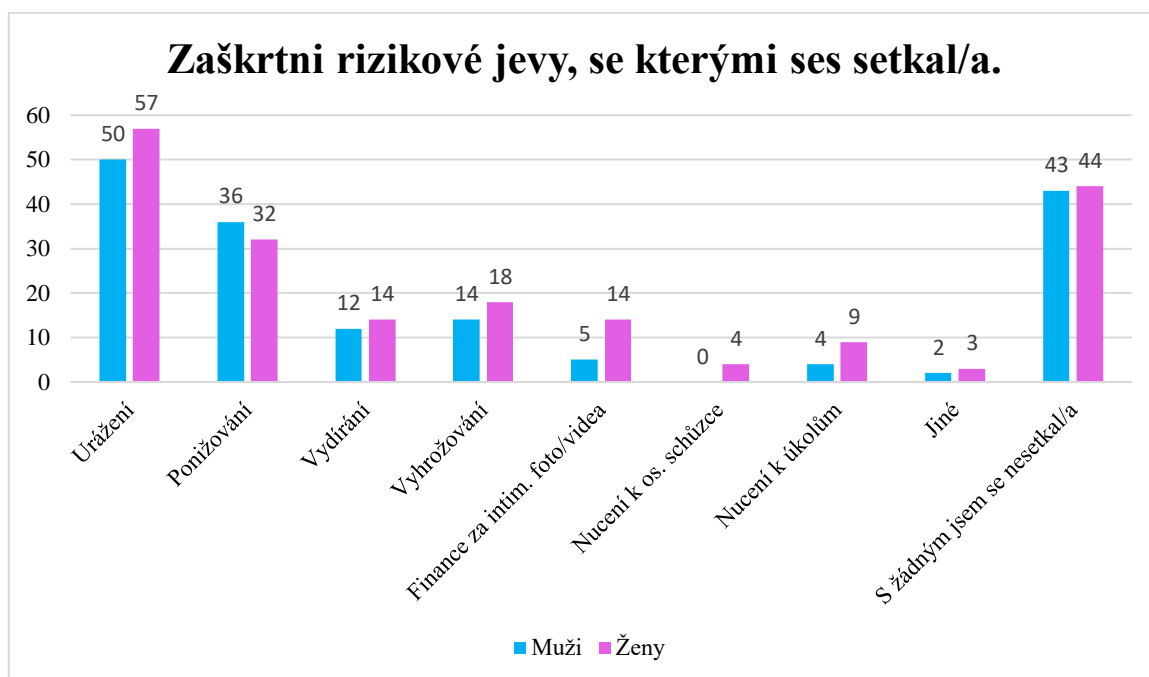
Nejčastější odpovědí bylo, že by se dospívající obrátili na své rodiče. Tuto možnost zvolilo 72 mužů (34,29 %) a 77 žen (36,67 %). Hned druhou nejčastěji volenou možností byl/a kamarád/ka, na kterého/kterou by se obrátilo 35 mužů (16,67 %) a 71 žen (33,81 %). Třetí nejčastější odpovědí byl starší sourozenec – 18 mužů (8,57 %) a 29 žen (13,81 %).

Možnost „jiné“ zvolil 1 muž (0,48 %) a 4 ženy (1,90 %). Muž uvedl, že by se obrátil na psychologa a ženy uvedly, že by se obrátily na mladší sestru, babičku (nebo dědu), školní psycholožku a psychologa.

Na výběr byla také možnost „na nikoho bych se neobrátil/a“, kterou jsem uvedla z důvodu toho, že se domnívám, že ne všichni dospívající by si dokázali říct o pomoc a obrátit se na někoho. Tuto variantu zvolilo 9 mužů (4,29 %) a 7 žen (3,33 %) a ačkoliv se jedná o pouhých 16 z celkových 210 respondentů (tedy 7,62 % ze 100 %), očekávala jsem, že bude výsledné číslo mnohem nižší.

Otázka č. 12: Setkal/a ses ty osobně s některým z následujících jevů v prostředí sociálních sítí? Zaškrtni jednu nebo více odpovědí.

Graf 11: Setkání s rizikovými jevy

Jedenáctá otázka se zaměřovala na rizikové jevy, se kterými se mohou dospívající v prostředí online světa a sociálních sítí setkat. Opět se jednalo o polouzavřenou otázku s možností „jiné“, kde se mohli respondenti vyjádřit, pokud nabídka neobsahovala vhodnou odpověď a zároveň mohli zvolit jednu nebo více odpovědí.

Nejčastější odpovědí bylo „urážení“, se kterým se setkalo 50 mužů (23,81 %) a 57 žen (27,14 %). Druhou nejčastější odpovědí bylo, že se respondenti s žádným rizikovým jevem v prostředí sociálních sítí neseťkali a tuto variantu zvolilo celkem 87 respondentů z celkového počtu 210 (41,43 % ze 100 %). Toto procento mě velmi mile překvapilo.

Poměrně volenou možností bylo také „ponižování“, se kterým se setkalo 36 mužů (17,14 %) a 32 žen (15,24 %). Alarmující mi ovšem přijde, že celkem 19 respondentů – z toho 5 mužů (2,38 %) a 14 žen (6,67 %) – se setkalo s nějakou finanční nabídkou výměnou za intimní fotografie nebo videa s erotickým podtextem.

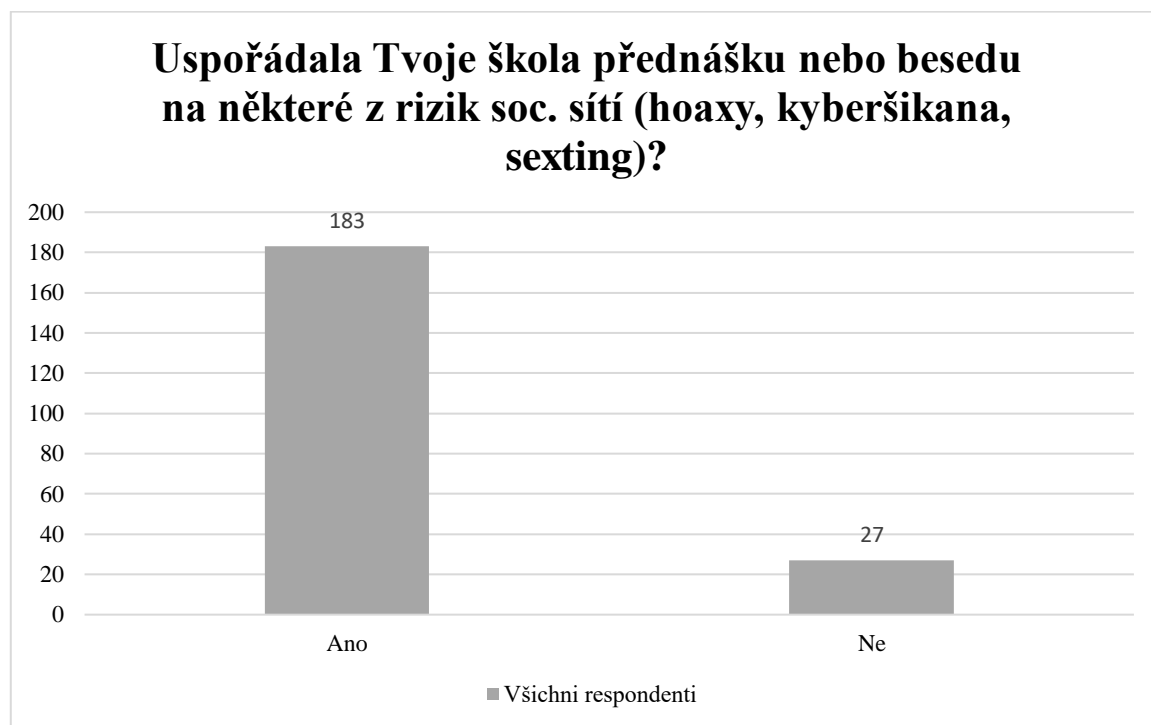
Dále se 4 ženy (1,90 %) setkaly s nucením k osobní schůzce a 4 muži (1,90 %) a 9 žen (4,29 %) se setkalo se nucením k nějakým úkolům, což je poměrně rostoucí trend převážně na sociální síti Snapchat.

Mezi odpověďmi jiné, kterou zvolili 2 muži (0,95 %) a 3 ženy (1,43 %) se vyskytovalo obdržení nevyžádaných nevhodných videí, přidávání do skupin s lidmi, které respondent nezná, pomlouvání, vysmívání a přímo pokus o kybergrooming.

Otázka č. 13: **Uspořádala Tvoje škola nějakou přednášku nebo besedu na téma některého z rizik sociálních sítí (hoaxy, kyberšikana, sexting a online predátoři apod.)?**

Pokud ano, na které/která z rizik sociálních sítí to bylo?

Graf 12: Přednáška na téma rizik sociálních sítí

Tabulka 4: Téma přednášky nebo besedy

Téma přednášky nebo besedy	Absolutní četnost	Relativní četnost
Kyberšikana	106	57,92 %
Kyberšikana, hoaxy	23	12,57 %
Kyberšikana, sexting	16	8,74 %
Kyberšikana, hoaxy, sexting	10	5,46 %
Vliv sociálních sítí, bezpečnost na internetu	14	7,65 %
Hoaxy a podvody	5	2,73 %
Konkrétní sociální síť (Tik Tok, Snapchat, Omegle)	5	2,73 %

Závislost na sociálních sítích	2	1,10 %
Etika mezi světy	2	1,10 %
Celkem	183	100 %

Předposlední otázka se zaměřovala na prevenci ve školách. Pokud respondenti odpověděli „ano“, následně se rozepsali, na jaké téma se přednáška nebo beseda zaměřovala. Vzhledem k rostoucímu trendu sociálních sítí a s tím úměrně rostoucích jejich rizik jsem chtěla zjistit, jakým způsobem se praktikuje prevence na školách, které jsem dříve navštěvovala. Z odpovědí respondentů jsem následně sestavila graf i tabulku, ve které jsem zpracovala témata, na které se přednášky zaměřovaly. Z grafu je patrné, že 183 respondentů (87,14 %) se nějaké přednášky zúčastnilo a pouhých 27 (12,86 %) se žádné přednášky nezúčastnilo.

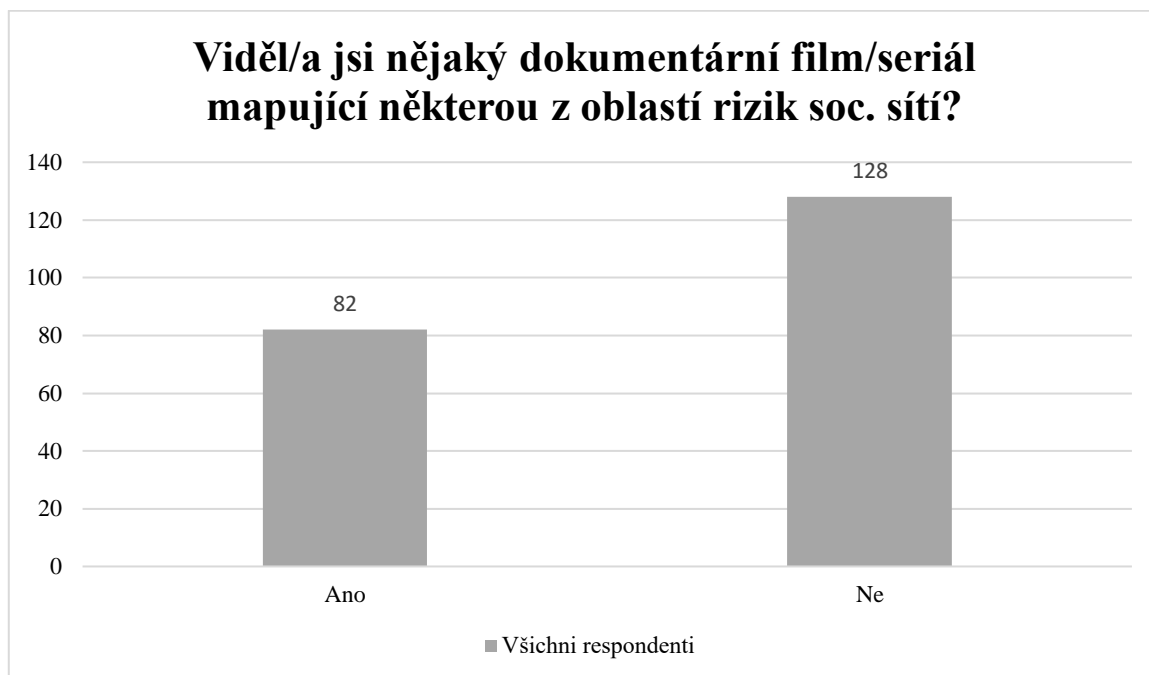
Nejčastějším tématem přednášky nebo besedy byla kyberšikana, kterou uvedlo 106 respondentů, což z celkového počtu 183 respondentů, kteří se nějaké besedy účastnili, činí 57,92 %. Dalších 23 dospívajících (12,57 %) uvedlo jako téma besedy kyberšikanu a hoaxy. 16 respondentů (8,74 %) odpovědělo, že škola uspořádala přednášku na téma kyberšikany a sextingu (online predátorů).

Zaujalo mě také, že 5 respondentů (2,73 %) uvedlo, že jejich škola uspořádala nějakou formu prevence zaměřenou na nějakou konkrétní sociální síť – Tik Tok, Snapchat, Instagram nebo Omegle.

Z tabulky je zřejmé, že nejčastějším tématem besed bývá kyberšikana, případně kyberšikana kombinovaná s některým z dalších rizik. Překvapilo mě, jak málo respondentů uvedlo sexting nebo online predátory, bezpečnost na internetu nebo chování na sociálních sítích apod.

Otázka č. 14: Viděl/a jsi nějaký dokumentární film/seriál mapující oblast rizik sociálních sítí? Pokud ano, napiš název/názvy.

Graf 13: Prevence dokumentárními filmy/seriály

Tabulka 5: Názvy dokumentárních filmů/seriálů

Názvy dokumentárních filmů/seriálů	Absolutní četnost	Relativní četnost
V síti	47	57,32 %
Název nevím (nepamatuji si název)	22	26,83 %
V síti, #annaismissing	2	2,44 %
Etika mezi světy	2	2,44 %
V síti, Nevinné lži	1	1,22 %
Škola zlomených srdcí	1	1,22 %
Pirátské vysílání	1	1,22 %
KPBI	4	4,87 %
Zkroť net hned	1	1,22 %
V síti, #annaismissing, #martyisdead	1	1,22 %
Celkem	82	100 %

Poslední otázka se zabývala prevencí pomocí dokumentární filmů nebo seriálů. Většina respondentů – 128 (60,95 %) – uvedla, že žádný dokumentární film ani seriál neviděla. 82 respondentů (39,05 %) nějaký dokumentární snímek viděla. Jejich odpovědi jsem následně zpracovala do Tabulky 5. Z tabulky je patrné, že většina respondentů, kteří nějaký snímek viděli, uvedla dokumentární film V síti mapující oblast online predátorů, konkrétně se jedná

o 47 respondentů (57,32 % z 82 respondentů). 22 respondentů (26,83 % z 82 resp.) uvedlo, že nějaký viděli, ale název snímku si nepamatují.

6.2 Verifikace hypotéz

V kvantitativně orientovaných výzkumech dochází k ověřování hypotéz. Tyto hypotézy byly nejprve formulovány jako věcné hypotézy a aby je bylo možné otestovat, a tedy ověřit je potřeba je převést na statistické hypotézy. Statistické hypotézy se ověřují proti jinému tvrzení – proti nulové hypotéze – nikoliv samy o sobě. Nulová hypotéza je domněnka, že mezi zkoumanými proměnnými není vztah.¹⁰⁷ „Pokud se při statistické analýze ukáže, že nulovou hypotézu je možno odmítnout, přijímáme tzv. alternativní hypotézu.“¹⁰⁸

„Statistické testy významnosti jsou postupy (procedury), pomocí nichž ověřujeme, zda mezi proměnnými existuje vztah (závislost, souvislost, rozdíl).“¹⁰⁹ Právě na základě testů významnosti poté výzkumník určí, zda mezi jevy nebo proměnnými existuje statisticky významný vztah nebo souvislost.¹¹⁰ Verifikace hypotéz probíhala za pomoci chí-kvadrát testu a dvouvýběrového T-testu.

Hypotéza č. 1: Dívky přiřadily více pojmů k definicím správně než chlapci.

H₁₀: Pohlaví nemá vliv na správnost odpovědí.

H_{1A}: Pohlaví má vliv na správnost odpovědí.

Pro ověřování hypotézy byla použita dotazníková otázka č. 1 – „Zaškrtni své pohlaví.“ a otázka č. 4 – „Přiřaď následující pojmy k definicím.“ Výpočet byl proveden za pomoci dvouvýběrového T-testu, který je podmíněn výpočtem dvouvýběrového F-testu pro rozptyl.

¹⁰⁷ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. Grada Publishing, 2007, s. 69. ISBN 978-80-247-1369-4.

¹⁰⁸ *Tamtéž*.

¹⁰⁹ *Tamtéž*, s. 70.

¹¹⁰ *Tamtéž*.

Tabulka 6: F-test pro rozptyl H1

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl	Chlapci	Dívky
Střední hodnota	2,030612245	1,928571429
Rozptyl	0,731011992	0,76962677
Pozorování	98	112
Rozdíl	97	111
F	0,949826619	
P(F<=f) (1)	0,398716884 x 2 =	0,797433769
F krit (1)	0,721179859	

Zvýrazněná P-hodnota je vyšší než stanovená hladina významnosti ($\alpha = 0,05$), což znamená, že není důvod k zamítnutí nulové hypotézy. Předpokládáme tedy, že rozptyly u obou souborů jsou porovnatelné a lze tedy pokračovat za použití dvouvýběrového T-testu s rovností rozptylů.

Tabulka 7: Dvouvýběrový T-test s rovností rozptylů H1

Dvouvýběrový T-test s rovností rozptylů	Chlapci	Dívky
Střední hodnota	2,030612245	1,928571429
Rozptyl	0,731011992	0,76962677
Pozorování	98	112
Společný rozptyl	0,751618917	
Hyp. rozdíl středních hodnot	0	
Rozdíl	208	
t Stat	0,850917539	
P(T<=t) (1)	0,197896837	
t krit (1)	1,652212376	
P(T<=t) (2)	0,395793674	
t krit (2)	1,971434659	

P-hodnota je vyšší než zvolená hladina významnosti, to znamená, že zamítáme nulovou a přijímáme alternativní hypotézu. Pohlaví respondentů má vliv na správnost odpovědí a počet chyb při přiřazení pojmů k definicím. **HYPOTÉZA Č. 1 JE POTVRZENA.**

Hypotéza č. 2: Dívky se častěji setkávají s online predátory na sociálních sítích než chlapci.

H₂₀: Pohlaví nemá vliv na četnost setkání s online predátory.

H_{2A}: Pohlaví má vliv na četnost setkání s online predátory.

Pro ověření hypotézy byla použita dotazníková otázka č. 1 – „Zaškrtni své pohlaví.“ a otázka č. 6 – „Požadoval po Tobě někdo někdy Tvé intimní fotografie nebo videa (nahé, ve spodním prádle apod.)?“.

Tabulka 8: Empirické četnosti H₂

Empirické četnosti	Obdržel/a žádost o intimní fotografie/video	Neobdržel/a žádost o intimní fotografie/video	Celkem
Dívky	40	72	112
Chlapci	9	89	98
Celkem	49	161	210

Tabulka 9: Teoretické četnosti H₂

Teoretické četnosti	Obdržel/a žádost o intimní fotografie/video	Neobdržel/a žádost o intimní fotografie/video	Celkem
Dívky	26,1333	85,8667	112
Chlapci	22,8667	75,1333	98
Celkem	49	161	210

Výpočet testovacího kritéria:

$$TK = X^2 = \Sigma[(E\check{C} - T\check{C})^2 : T\check{C}] = 20,5655$$

Výpočet kritické hodnoty:

$$KH = X^2_{1-\alpha}[(r-1) \times (s-1)] = 3,841$$

Tabulka 10: Testovací kritérium H₂

Testovací kritérium	Obdržel/a žádost o intimní fotografie/video	Neobdržel/a žádost o intimní fotografie/video	Celkem
Dívky	7,3579	2,2393	9,5972
Chlapci	8,4090	2,5593	10,9683
Celkem	15,7669	4,7986	20,5655

Tabulka 11: Data H2

TK	20,5655
Stupeň volnosti	1
Alfa	0,05
KH	3,841

$$TK > KH$$

Hodnota testovacího kritéria je větší než kritická hodnota, tudíž zamítám nulovou hypotézu a přijímám alternativní hypotézu. Mezi pohlavím respondenta a četností setkání se s online predátorem existuje statisticky významná souvislost. **HYPOTÉZA Č. 2 JE POTVRZENA.**

Hypotéza č. 3: Dívky častěji posílají své intimní fotografie nebo videa zobrazující nahotu než chlapci.

H3₀: Pohlaví nemá vliv na zaslání intimních fotografií nebo videí.

H3_A: Pohlaví má vliv na zaslání intimních fotografií nebo videí.

Pro ověření hypotézy byla použita dotazníková otázka č. 1 – „Zaškrtni své pohlaví.“ a otázka č. 7 – „Pokud jsi na otázku č. 6 odpověděl/a „ano“, poslal/a jsi dané požadované intimní fotografie/video?“.

Tabulka 12: Empirické četnosti H3

Empirické četnosti	Ano	Ne	Celkem
Dívky	4	36	40
Chlapci	2	7	9
Celkem	6	43	49

Tabulka 13: Teoretické četnosti H3

Teoretické četnosti	Ano	Ne	Celkem
Dívky	4,8980	35,1020	40
Chlapci	1,1020	7,8980	9
Celkem	6	43	49

Výpočet testovacího kritéria:

$$TK = X^2 = \Sigma[(E\check{C} - T\check{C})^2 : T\check{C}] = 1,0215$$

Výpočet kritické hodnoty:

$$KH = X^2_{1-\alpha}[(r-1) \times (s-1)] = 3,841$$

Tabulka 14: Testovací kritérium H3

Testovací kritérium	Ano	Ne	Celkem
Dívky	0,1646	0,0230	0,1876
Chlapci	0,7318	0,1021	0,8339
Celkem	0,8964	0,1251	1,0215

Tabulka 15: Data H3

TK	1,0215
Stupeň volnosti	1
Alfa	0,05
KH	3,841

$$TK < KH$$

Hodnota testovacího kritéria je menší než kritická hodnota, tudíž zamítám alternativní hypotézu a přijímám nulovou hypotézu. Mezi pohlavím respondenta a zasláním intimních fotografií nebo videí není statisticky významná souvislost. **HYPOTÉZA Č. 3 NENÍ POTVRZENA.**

Hypotéza č. 4: Chlapci se častěji setkali osobně s někým, koho poznali pouze online než dívky.

H₀: Pohlaví nemá vliv na osobní setkání s cizí osobou.

H_A: Pohlaví má vliv na osobní setkání s cizí osobou.

Pro ověření hypotézy byla použita dotazníková otázka č. 1 – „Zaškrtni své pohlaví.“ a otázka č. 8 – „Šel/šla jsi někdy s někým, koho jsi nikdy dřív ve skutečnosti neviděl/a a poznali jste se pouze online na internetu, na osobní schůzku?“

Tabulka 16: Empirické četnosti H4

Empirické četnosti	Ano	Ne	Celkem
Dívky	8	104	112
Chlapci	17	81	98
Celkem	25	185	210

Tabulka 17: Teoretické četnosti H4

Teoretické četnosti	Ano	Ne	Celkem
Dívky	13,3333	98,6667	112
Chlapci	10,5952	78,4048	98
Celkem	25	185	210

Výpočet testovacího kritéria:

$$TK = X^2 = \Sigma[(E\check{C} - T\check{C})^2 : T\check{C}] = 6,3792$$

Výpočet kritické hodnoty:

$$KH = X^2_{1-\alpha}[(r-1)x(s-1)] = 3,841$$

Tabulka 18: Testovací kritérium H4

Testovací kritérium	Ano	Ne	Celkem
Dívky	2,1333	0,2883	2,4216
Chlapci	3,8717	0,0859	3,9576
Celkem	6,0050	0,3742	6,3792

Tabulka 19: Data H4

TK	6,3792
Stupeň volnosti	1
Alfa	0,05
KH	3,841

$$TK > KH$$

Hodnota testovacího kritéria je vyšší než kritická hodnota, tudíž zamítám nulovou hypotézu a přijímám alternativní hypotézu. Mezi pohlavím respondenta a osobní schůzkou s neznámou osobou existuje statisticky významná souvislost. **HYPOTÉZA Č. 4 JE POTVRZENA.**

Hypotéza č. 5: Dívky uvedly častěji než chlapci, že sociální sítě mají negativní vliv na jejich postoj k vlastnímu vzhledu.

H5₀: Pohlaví nesouvisí s vlivem sociálních sítí na negativní postoj k vlastnímu tělu.

H5_A: Pohlaví souvisí s vlivem sociálních sítí na negativní postoj k vlastnímu tělu.

Pro ověření hypotézy byla použita dotazníková otázka č. 1 – „Zaškrtni své pohlaví.“ a otázka č. 9 – „Na škále od 1 do 10 uveď, jak moc ovlivňují sociální sítě ovlivňují tvé vnímání vlastního

vzhledu a těla (1 = vůbec neřeším vzhled ostatních na sociálních sítích a vůbec se neporovnávám, vůbec neovlivňuji můj postoj k mému tělu a 10 = díky sociálním sítím mám velké problémy s přijetím vlastního těla, stydím se za sebe, vůbec si nepřipadám krásný/á, velmi ovlivňuje postoj k mému tělu). Pro výpočet byl použit dvouvýběrový T-test, který je podmíněn dvouvýběrovým F-testem pro rozptyl.

Tabulka 20: F-test pro rozptyl H5

Dvouvýběrový F-test	Chlapci	Dívky
Střední hodnota	3,56122449	4,875
Rozptyl	5,135388176	7,47972973
Pozorování	98	112
Rozdíl	97	111
F	0,686574029	
P(F<=f) (1)	0,029337979 x 2 =	0,058675957
F krit (1)	0,721179859	

Zvýrazněná P-hodnota je vyšší než zvolená hladina významnosti, což znamená, že nemáme důvod zamítnout nulovou hypotézu a lze tedy pracovat s předpokladem, že rozptyly v obou souborech jsou porovnatelné. Na základě tohoto předpokladu použijeme dvouvýběrový T-test s rovností rozptylů.

Tabulka 21: Dvouvýběrový T-test s rovností rozptylů H5

Dvouvýběrový T-test s rovností rozptylů	Chlapci	Dívky
Střední hodnota	3,56122449	4,875
Rozptyl	5,135388176	7,47972973
Pozorování	98	112
Společný rozptyl	6,386455063	
Hyp. rozdíl středních hodnot	0	
Rozdíl	208	
t Stat	-3,758405487	
P(T<=t) (1)	0,000111063	
t krit (1)	1,652212376	
P(T<=t) (2)	0,000222126	
t krit (2)	1,971434659	

P-hodnota je menší než zvolená hladina významnosti ($\alpha = 0,05$), což znamená, že můžeme zamítnout nulovou hypotézu a přijímáme alternativní. Mezi pohlavím a vlivem sociálních sítí na negativní postoj k vlastnímu tělu existuje statisticky významná souvislost. **HYPOTÉZA Č. 5 JE POTVRZENA.**

6.3 Závěr výzkumného šetření

Následující podkapitola se zaměřuje na celkové shrnutí výzkumného šetření a výsledků, které při něm byly získány. Výzkumné šetření bylo realizováno od 8. 1. 2024 do 19. 1. 2024 a zvolenou metodou sběru dat byl dotazník vlastní konstrukce. Výzkumný soubor tvořilo 210 respondentů.

Hlavní výzkumnou otázkou bylo zjistit „Jaká rizika představují sociální sítě pro dospívající?“ Na základě této hlavní výzkumné otázky, která byla zároveň cílem bakalářské práce bylo dále stanoveno 6 dílčích výzkumných otázek a 5 hypotéz.

První dílčí výzkumná otázka („Znají dospívající všechna rizika sociálních sítí?“) se zabývala znalostí respondentů. Cílem bylo zjistit, zda si uvědomují rizika a nebezpečí sociálních sítí pomocí přiřazení uvedených pojmů a definic. Odpověď na tuto výzkumnou otázku odkazuje na výsledky dotazníkové otázky č. 4. Z výsledků je patrné, že 34 mužů (16,19 %) a 47 žen (22,38 %) odpovědělo zcela správně a přiřadilo všechny pojmy k definicím správně. Dvě chyby (tedy došlo k prohození dvou pojmů a definic) mělo 27 mužů (12,86 %) a 26 žen (12,38 %) a více než dvě chyby mělo 37 mužů (17,62 %) a 39 žen (18,57 %). Zcela správně tak odpovědělo 81 respondentů z celkového počtu 210 (38,57 % ze 100 %). Větší procento respondentů tedy mělo minimálně dva pojmy (nebo více) ze šesti špatně.

S první otázkou také souvisela první hypotéza („Dívky přiřadily více pojmů k definicím správně než chlapci.“), která byla na základě výsledků výpočtu potvrzena.

Druhá dílčí výzkumná otázka („Co vše sdílí dospívající na sociálních sítích?“) se zabývala obsahem, který respondenti sdílí veřejně na internetu. Cílem bylo zjistit, jak moc osobní informace sdílí, kolik toho sdílí apod. Odpověď na tuto otázku byla zjišťována z dotazníkové položky č. 10 („Co vše sdílíš na sociálních sítích“). Z výsledků je patrné, že 56 respondentů (26,67 %) nesdílí nic a používají sociální sítě pouze jako formu zábavy, sledují to, co sdílí jejich přátelé apod. 26 respondentů (12,38 %) má sítě pouze na psaní si s přáteli, rodinou apod., tudíž také nic nesdílí. Fotografie (nebo videa), na kterých není vidět obličej nebo tam daná

osoba vůbec není sdílí 24 dospívajících (11,43 %) a dalších 31 respondentů (14,76 %) sdílí fotografie nebo videa, na kterých je vidět jejich obličej, selfie, fotografie s kamarády apod. Poměrně zmiňovanou odpovědí byly fotografie z dovolené, výlety, zážitky aj., které sdílí 22 respondentů (10,48 %) a také příroda nebo domácí mazlíčci a zvířata, které sdílí 17 dospívajících (8,09 %). Dále se mezi odpověďmi objevovaly koníčky, jídlo, videohry nebo například každodenní život, běžné problémy, pocity a názory, které uvedlo 8 respondentů (3,81 %).

Třetí dílčí výzkumná otázka („Jaký vliv mají sociální sítě na vnímání vlastního vzhledu a těla dospívajících?“) se zaměřovala na vliv sociálních sítí na postoj dospívajících k vlastnímu tělu. Odpověď na tuto otázku byla zjišťována z dotazníkové položky č. 9 („Na škále od 1 do 10 uveď, jak moc ovlivňují sociální sítě ovlivňují tvé vnímání vlastního vzhledu a těla.“), ze které vyplývá, že 22 mužů (10,48 %) a 12 žen (5,71 %) zakroužkovalo stupeň 1, což znamená, že se vůbec neporovnávají s fotografiemi ostatních, neřeší svůj vzhled v porovnání s „realitou“ na sítích apod. Stupeň 2 zvolilo 13 mužů (6,19 %) a 19 žen (9,05 %). Číslo 3 zakroužkovalo 20 mužů (9,52 %) a 7 žen (3,33 %) a číslo 4 poté 8 mužů (3,81 %) a 17 žen (8,10 %). Neutrální (středovou) hodnotu zvolilo 18 mužů (8,57 %) a 11 žen (5,24 %). Stupeň 6 zvolilo 7 mužů (3,33 %) a 15 žen (7,14 %) a stupeň 7 poté 3 muži (1,43 %) a 9 žen (4,29 %). Číslo 8 zakroužkovali 3 muži (1,43 %) a 6 žen (2,86 %). Předposlední hodnotu zvolil 1 muž (0,48 %) a 9 žen (4,29 %). Poslední stupeň (10 – „díky sociálním sítím mám velké problémy s přijetím vlastního těla, stydím se za sebe, vůbec si nepřipadám krásný/á, velmi ovlivňují postoj k mému tělu“) zvolili 3 muži (1,43 %) a 7 žen (3,33 %). Ve stupních od 6 do 10 se nachází 63 respondentů (30,00 % z 210 respondentů) – z toho 46 žen (21,90 % z 210 respondentů) a 17 mužů (8,10 % z 210 respondentů). Třicet procent respondentů tedy sociální sítě ovlivňují v postoji k jejich tělu.

S třetí dílčí otázkou také souvisela hypotéza H5 („Dívky uvedly častěji než chlapci, že sociální sítě mají negativní vliv na jejich postoj k vlastnímu vzhledu.“), která byla na základě výpočtu potvrzena.

Čtvrtá dílčí otázka („Zúčastnili se dospívající osobní schůzky s cizím člověkem, kterého poznali pouze přes sociální sítě?“) se zabývala tím, zda se respondenti zúčastnili osobní schůzky s cizí osobou. Odpověď na tuto dílčí otázku byla zjišťována z dotazníkové položky č. 8 („Šel/šla jsi někdy s někým, koho jsi nikdy dřív ve skutečnosti neviděl/a a poznali jste se pouze online na internetu, na osobní schůzku?“), ze které vyplývá, že většina respondentů

(185; 88,10 % z 210 respondentů) se nikdy osobní schůzky s cizí osobou nezúčastnila. Naopak 17 mužů (8,10 %) a 8 žen (3,81 %) se osobní schůzky s cizí osobou zúčastnilo.

S čtvrtou dílčí otázkou také souvisela hypotéza H4 („Chlapci se častěji setkali osobně s někým, koho poznali pouze online než dívky.“), která se na základě výpočtů potvrdila.

Pátá dílčí otázka („Na koho by se dospívající obrátili, pokud by potřebovali pomoc s některým z rizik sociálních sítí?“) se zaměřovala na důvěru respondentů. Cílem bylo zjistit, za kým by respondenti šli, pokud by je někdo vydíral kvůli nahým fotografiím, nutil k osobní schůzce apod. Odpověď na tuto otázku byla zjišťována z dotazníkové položky č. 11 („Na koho by ses obrátil/a, pokud bys měl/a nějaký problém spojený se sociálními sítěmi (například by Tě někdo vydíral kvůli intimním fotografiím, nebo nutil k osobní schůzce)? Zaškrtni jednu nebo více odpovědí.“). Z výsledků vyplývá, že nejčastěji by se respondenti obrátili na svého rodiče – 72 mužů (34,29 %) a 77 žen (36,67 %). Druhou nejčastější odpovědí byl/a kamarád/ka, na kterého/kterou by se obrátilo 35 mužů (16,67 %) a 71 žen (33,81 %). Na staršího sourozence by se obrátilo 18 mužů (8,57 %) a 29 žen (13,81 %). Na lince bezpečí by o pomoc zažádalo 24 mužů (11,43 %) a 15 žen (7,14 %) a na Policii České republiky by se obrátilo 21 mužů (10,00 %) a 10 žen (4,76 %). Oblíbené/mu učitelce/učitelé by se svěřilo 10 mužů (4,76 %) a 9 žen (4,29 %). Naopak na nikoho by se neobrátilo 9 mužů (4,29 %) a 7 žen (3,33 %). Těchto 16 respondentů (7,62 %) by si neřeklo o pomoc nikomu.

Šestá a zároveň poslední dílčí výzkumná otázka („Jak dospívající reagují na žádost o zaslání intimních fotografií nebo videí?“) se zabývala reakcí dospívajících na žádost o intimní fotografie nebo videa. Odpověď na tuto otázku byla zjišťována ze dvou dotazníkových položek. První z nich byla položka č. 6 („Požadoval po Tobě někdo někdy Tvé intimní fotografie nebo videa (nahé, ve spodním prádle apod.)?“), ze které vyplývá, že po 89 mužích (42,38 %) a 72 ženách (34,29 %) nikdo intimní fotografie nepožadoval. Naopak 9 mužů (4,29 %) a 40 žen (19,05 %) se s žádostí o intimní fotografie setkali. Druhou byla otázka č. 7 („Pokud jsi na otázku č. 6 odpověděl/a „ano“, poslal/a jsi dané požadované intimní fotografie/video? (Pokud jsi odpověděl/a „ne“, tuto otázku přeskoč a pokračuj otázkou č. 8.)“), z jejíž výsledků je patrné, že 7 mužů (14,29 % z 49 respondentů) a 36 žen (73,47 % ze 49 respondentů) požadované intimní fotografie nebo videa neposlala. Zbylí 2 muži (4,08 %) a 4 ženy (8,16 %) své intimní fotografie nebo videa poslali.

S šestou dílčí otázkou souvisí také hypotéza H2 („Dívky se častěji setkávají s online predátory na sociálních sítích než chlapci.“), která se na základě výpočtů potvrdila. Dále také hypotéza H3 („Dívky častěji posílají své intimní fotografie nebo videa zobrazující nahotu než chlapci.“), která nebyla potvrzena.

Odpověď na hlavní výzkumnou otázku („Jaká rizika představují sociální sítě pro dospívající?“) vychází hned z několika dotazníkových položek. Z výzkumu vyplývá, že 41,43 % respondentů se nikdy v prostředí internetu a sociálních sítí neseťkalo s žádným ze zmíněných rizikových jevů. Zbývajících 58,57 % nejčastěji uvedlo, že se setkali s urážením, ponižováním nebo vyhrožováním. Devatenácti respondentům někdo nabízel finance za poslání intimních fotografií nebo videí. Čtyři respondentky někdo v prostředí sociálních sítí nutil k osobní schůzce a třináct respondentů někdo nutil k nějakým úkolům.

Po 49 respondentech někdo požadoval intimní fotografie nebo videa zobrazující nahotu a 6 z nich tyto fotografie nebo videa skutečně poslalo.

Osobní schůzky s cizí osobou se zúčastnilo 25 respondentů z celkového počtu. Jedná se o schůzku s člověkem, kterého respondenti poznali pouze přes sociální sítě. Z těchto 25 dospívajících bylo 17 mužů a 8 žen. Za osobní schůzkou s cizím člověkem se skrývá nebezpečí převážně v tom, že na sociálních sítích je velice jednoduché předstírat, že jste někdo jiný. Není těžké stáhnout si náhodné fotografie a vybudovat si uvěřitelný profil, na jehož základě dotyčný oklame dospívající, kteří zde budou hledat kamaráda/ku nebo dokonce lásku.

Sociální sítě mají negativní vliv na vnímání vlastního těla a postoj k vlastnímu vzhledu u 30 % respondentů. Mají velké problémy nesrovnávat se s ostatními na sociálních platformách a filtrovat jejich vliv na postoj k vlastnímu tělu.

Zaujala mě i samotná otázka, která se zabývala výčtem sociálních sítí, které respondenti používají. Několik respondentů uvedlo, že používají sítě i přes to, že nespĺňují věkovou hranici pro jejich používání. Vzhledem k tomu, že byl dotazník zkonstruován pro věkovou skupinu 11–15 let, očekávala jsem, že se samozřejmě najde několik mladších, kteří budou sítě používat, ale neočekávala jsem, že jich bude tolik.

ZÁVĚR

Bakalářská práce s názvem „Jaká rizika představují sociální sítě pro dospívající?“ se zabývala nebezpečími a úskalími sociálních platforem a jejich vlivem na dospívající ve věkovém rozmezí 11-15 let. Práce byla rozdělena na dvě části – teoretickou část a praktickou část. V první kapitole teoretické části byla definována sociální síť a byly zde popsány konkrétní sociální sítě – Facebook, Instagram, Tik Tok, YouTube, Twitter (The X App) a také Omegle a Tinder. Druhá kapitola se zabývala samotnými riziky sociálních sítí. Byl zde objasněn FoMO efekt, kyberšikana, happy slapping, kyberstalking a kybergrooming. Dále se tato kapitola také věnovala sextingu a dětské pornografii, vlivu na body image, hoaxům a závislosti na sociálních sítích spolu se současnými trendy oversharingu a sharentingu. Třetí kapitola byla věnována prevenci těchto rizik. Bylo zde objasněno desatero bezpečného internetu a deset doporučení v rámci projektu „Bud' safe online“. Dále byly zmíněny projekty zaměřující se na prevenci rizik sociálních sítí jako je Linka bezpečí, E-bezpečí a projekt Bud' safe online. Jednou z dalších možností prevence rizik jsou také dokumentární filmy. Práce se věnovala obsahu dokumentárního filmu V síti a #MartyIsDead. Poslední kapitola definovala střední školní věk a dospívání z hlediska vývojové psychologie.

Praktická část bakalářské práce byla zaměřena na výsledky výzkumného šetření, které bylo realizováno kvantitativní metodou. Sběr dat probíhal od 8.1.2024 do 19.1.2024 a metodou sběru dat byl dotazník vlastní konstrukce. Dotazník byl v tištěné podobě a respondenti ho tak vyplňovali ručně. Celkem bylo rozdáno 300 kusů dotazníků a z nich se vrátilo 256 vyplněných. Po jejich protřídění zůstalo 210 správně vyplněných, ze kterých se následně skládal výzkumný soubor.

Byla stanovena hlavní výzkumná otázka „Jaká rizika představují sociální sítě pro dospívající?“, 6 dílčích otázek a 5 hypotéz. Ověřování hypotéz proběhlo za pomoci chí-kvadrát testu a dvou výběrového T-testu, na základě čehož se čtyři hypotézy potvrdily.

Sociální sítě jsou dnes prakticky každodenní součástí života valné většiny dospívajících. Jen velmi málo jich vyrůstá a dospívá bez sociálních sítí nebo internetu obecně. Je tedy téměř nemožné se jim zcela vyhnout, a proto je důležité, aby si dospívající uvědomovali jejich nebezpečí a rizika. V dnešní době si sociální sítě mnohdy zakládají stále mladší a mladší jedinci, kteří se snaží udržet krok s dobou a s vrstevníky. Jedná se tak o velmi aktuální téma, a ačkoliv se může zdát již příliš protěžovaným, jedná se stále o velký problém, který nelze zlehčovat. Některá z rizik zmiňovaných v této práci mohou ovlivnit celý život dospívajících, způsobit jim

psychické problémy a v nejhorším případě je dohnat k sebepoškozování nebo dokonce sebevraždě.

Tato bakalářská práce může posloužit převážně samotným dospívajícím, nebo jejich rodičům, kteří často o sociálních sítích moc nevědí, nepohybují se v nich a neorientují se tak ani v problematice rizik, na kterou mohou získat ucelenější pohled. Učitelům může poskytnout několik tipů na případnou prevenci na školách nebo na několik dokumentárních filmů informujících o nebezpečích sociálních sítí.

POUŽITÁ LITERATURA

Tištěné zdroje:

1. BLINKA, Lukáš. *Online závislosti: jednání jako droga?: online hry, sex a sociální síť: diagnostika závislosti na internetu: prevence a léčba*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-210-7975-5.
2. ČERNÁ, Alena; DĚDKOVÁ, Lenka; MACHÁČKOVÁ, Hana; ŠEVČÍKOVÁ, Anna a ŠMAHEL, David. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4577-0.
3. FIALOVÁ, Ludmila a KRCH, František David. *Pojetí vlastního těla: zdraví, zdatnost a vzhled*. Praha: Karolinum, 2012, s. 30. ISBN 978-80-246-2160-9.
4. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výskumu*. 2008. ISBN 978-80-223-2391-8.
5. GAVORA, Peter. *Výzkumné metody v pedagogice*. Brno: Paido, 1996. ISBN 80-85931-15-X.
6. GROGAN, Sarah. *Body image: Psychologie nespokojenosti s vlastním tělem*. Praha: Grada Publishing, 2000. ISBN 80-7169-907-1.
7. HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.
8. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výskumu*. Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
9. KALIEBE, Kristopher a WEIGLE, Paul. In: *Youth Internet Habits and Mental Health, An Issue of Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*. Elsevier - Health Sciences Division, 2018. ISBN 9780323582988.
10. LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
11. MACEK, Petr. *Adolescence: Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-348-X.
12. NUTIL, Petr. *Média, lži a příliš rychlý mozek*. Praha: Grada Publishing, 2018. ISBN 978-80-271-0716-2.

13. PUNCH, Keith F. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.
14. ŘÍČAN, Pavel a JANOŠOVÁ, Pavlína. *Jak na šikanu*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-2991-6.
15. SETTY, Emily. *Risk and Harm in Youth Sexting: Young People's Perspectives*. Routledge, 2022. ISBN 9781032336282.
16. SPITZER, Manfred. *Digitální demence*. 2014. ISBN 978-80-7294-872-7.
17. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

Internetové zdroje:

1. *About Instagram*. Online. In: Instagram. Dostupné z: <https://about.instagram.com>. [cit. 2023-11-14].
2. *Aplikace TikTok představuje bezpečnostní hrozbu*. Online. In: Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. Dostupné z: <https://www.nukib.cz/cs/infoservis/hrozby/1941-aplikace-tiktok-predstavuje-bezpecnostni-hrozbu/>. [cit. 2023-11-19].
3. *Bezpečně v kyber!/: Kyberstalking*. Online. In: Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. Dostupné z: https://www.nukib.cz/download/publikace/vzdelavani/Brozura%20bezpecne%20v%20cyber_A5.pdf. [cit. 2023-11-19].
4. *Bezpečně v kyber!/: Kybergrooming*. Online. In: Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. Dostupné z: https://www.nukib.cz/download/publikace/vzdelavani/Brozura%20bezpecne%20v%20cyber_A5.pdf. [cit. 2023-11-19].
5. *Bud' safe online*. Online. In: Avast. Dostupné z: <https://www.avast.com/cz/besafeonline/online-kurz>. [cit. 2023-11-20].

6. Celkový přehled Tinder. Online. In: Tinder. Dostupné z: <https://www.help.tinder.com/hc/cs/articles/115004647686-Celkový-přehled-Tinder>. [cit. 2023-11-06].
7. Co je body shaming? Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/dalsi-temata/3173-co-je-body-shaming>. [cit. 2023-11-20].
8. Co je syndrom FoMo. Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/online-zavislosti/1229-co-je-syndrom-fomo>. [cit. 2023-11-07].
9. Facebook. Online. In: Meta. Dostupné z: <https://about.meta.com/technologies/facebook-app/>. [cit. 2023-10-30].
10. Hoax. Online. In: Internetem bezpečně. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/dobre-vedet/hoax/>. [cit. 2023-11-20].
11. Hoax. Online. In: Jeden svět na školách. Dostupné z: <https://www.jsns.cz/projekty/medialni-vzdelavani/bulletin-medialni-vzdelavani/analyza/hoax>. [cit. 2023-11-20].
12. Jak minimalizovat dopad paniky spojené s "modrou velrybou" v prostředí školy - jak s tímto hoaxem konkrétně pracovat ve třídě (ale i v domácím prostředí). Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rodicum-ucitelum-zakum/1237-jak-snizit-dopad-velryby>. [cit. 2023-11-20].
13. Jak to u nás funguje. Online. In: Linka bezpečí. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/jak-to-funguje>. [cit. 2023-11-20].
14. Ještě jednou o sharentingu. Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/1611-jeste-jednou-o-sharentingu>. [cit. 2023-11-20].

15. Kybergrooming. Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/kybergrooming/125-42>. [cit. 2023-11-19].
16. Linka bezpečí: Modrá velryba - hoax, který může nebezpečně inspirovat. Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/clanky/1233-lb-modra-velryba-hoax>. [cit. 2023-11-20].
17. Mark Zuckerberg: Cofounder, Meta Platforms. Online. In: Forbes. Dostupné z: <https://www.forbes.com/profile/mark-zuckerberg/>. [cit. 2023-10-30].
18. Modrá velryba. Online. In: Policie České republiky. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/modra-velryba.aspx>. [cit. 2023-11-20].
19. Netolismus: závislost na tzv. virtuálních drogách. Online. In: Národní zdravotnický informační portál. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/259-netolismus>. [cit. 2023-11-20].
20. O filmu. Online. In: V síti film. Dostupné z: <https://vsitifilm.cz/o-filmu.html>. [cit. 2023-11-20].
21. Oceněný seriál #MartyIsDead nezachycuje typickou kyberšikanu, ale její zvláště toxické formy. Ty však mají na oběti velmi závažný dopad. Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/2070-oceneny-serial-martyisdead-nezachycuje-typickou-kybersikanu-ale-jeji-zvlaste-toxicke-formy-ty-vsak-maji-na-obeti-velmi-vazny-dopad>. [cit. 2023-11-20].
22. One year in, the future of X is bright. Online. In: X Blog. Dostupné z: https://blog.twitter.com/en_us/topics/company/2023/one-year-in. [cit. 2023-11-03].
23. Omegle. Online. Dostupné z: <https://www.omegle.com>. [cit. 2023-11-19].
24. Ome.tv. Online. Dostupné z: <https://ome.tv/why-ometv/>. [cit. 2023-11-19].
25. Osvětová kampaň V síti. Online. In: V síti film. Dostupné z: <https://vsitifilm.cz>. [cit. 2023-11-20].

26. Phubbing – Novodobá závislost na chytrých telefonech, která narušuje naše vztahy. Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/online-zavislosti/3252-phubbing-novodoba-zavislost-na-chytrych-telefonech-ktera-narusuje-nase-vztahy>. [cit. 2023-11-20].
27. Počítačová mravnostní kriminalita. Online. In: Policie České republiky. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pocitacova-mravnostni-kriminalita.aspx>. [cit. 2023-11-19].
28. Podmínky služby TikTok: (Pokud jste uživatel s bydlištěm v Evropském hospodářském prostoru, Švýcarsku a Velké Británii). Online. In: TikTok. Dostupné z: <https://www.tiktok.com/legal/page/eea/terms-of-service/cs>. [cit. 2023-10-30].
29. Poradna E-bezpečí. Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <http://poradna.e-bezpeci.cz>. [cit. 2023-11-20].
30. Rizika sociálních sítí. Online. In: Jak na internet. Dostupné z: <https://www.jaknainternet.cz/page/1185/rizika-socialnich-siti/>. [cit. 2023-11-20].
31. Sexting. Online. In: Internetem bezpečně. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/sexting/>. [cit. 2023-11-19].
32. Sexting a právo. Online. In: E-bezpečí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/sexting/1681-sexting-a-pravo>. [cit. 2023-11-19].
33. Sexting nebo šíření dětské pornografie? Online. In: Linka bezpečí. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/-/sexting-nebo-sireni-detske-pornografie>. [cit. 2023-11-19].
34. Snapchat Support. Online. In: Snapchat. Dostupné z: <https://help.snapchat.com/hc/cs/articles/7012332815508-Jak-pouzivat-Snapchatu>. [cit. 2024-02-26].

35. Sociální síť. Online. In: Internetem bezpečně. 2018. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/socialni-media/socialni-site/>. [cit. 2023-10-23].
36. ŠLERKA, Josef a SENKOVÁ, Zita. Koronavirus zpřetrhal sociální vazby. Vlastní identitu si teď budujeme na sociálních sítích. Online. In: Český rozhlas Dvojka. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/josef-slerka-koronavirus-zpretrhal-socialni-vazby-vlastni-identitu-si-ted-8369870>. [cit. 2023-10-30].
37. Tellonym a Omegle, sociální síť jako nástroj kyberšikany a obtěžování. Online. In: Internetem bezpečně. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/tellonym-a-omegle-socialni-site-jako-nastroj-kybersikany-a-obtezovani/>. [cit. 2023-11-03].
38. TikTok. Online. In: TikTok. Dostupné z: <https://www.tiktok.com/about?lang=cs-CZ>. [cit. 2023-11-14].
39. What is YouTube? Online. In: GCF Global. Dostupné z: <https://edu.gcfglobal.org/en/youtube/youtube-quiz/1/>. [cit. 2023-10-30].
40. What Is TikTok?: Everything You Need to Know in 2024. Online. In: Influencer Marketing Hub. Dostupné z: <https://influencermarketinghub.com/what-is-tiktok/>. [cit. 2023-10-30].
41. Základní desatero bezpečnosti. Online. In: Kybertest. Dostupné z: <https://www.kybertest.cz/desatero-bezpecnosti-na-internetu>. [cit. 2023-11-20].
42. Zákon č. 40/2009 Sb.: Zákon trestní zákoník. Online. In: Zákony pro lidi. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?text=nebezpečné+pronásledování>. [cit. 2023-11-19].
43. Zásady ochrany osobních údajů X. Online. In: X. Dostupné z: <https://twitter.com/cs/privacy#x-privacy-3.1>. [cit. 2023-11-03].

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Pohlaví respondentů.....	40
Graf 2: Věk respondentů.....	40
Graf 3: Používané sociální sítě.....	41
Graf 4: Termíny a definice.....	42
Graf 5: Setkání s kyberšikanou.....	44
Graf 6: Žádost o intimní fotografie/video.....	45
Graf 7: Poslání intimních fotografií/videí.....	46
Graf 8: Osobní setkání.....	47
Graf 9: Škála vlivu sociálních sítí na vnímání vlastního těla.....	48
Graf 10: Na koho by se respondenti obrátili s problémem.....	50
Graf 11: Setkání s rizikovými jevy.....	51
Graf 12: Přednáška na téma rizik sociálních sítí.....	52
Graf 13: Prevence dokumentárními filmy/seriály.....	54

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Pohlaví respondentů.....	39
Tabulka 2: Počet chyb v přiřazení pojmů.....	43
Tabulka 3: Sdílený obsah na sociálních sítích.....	49
Tabulka 4: Téma přednášky nebo besedy.....	52
Tabulka 5: Názvy dokumentárních filmů/seriálů.....	54
Tabulka 6: F-test pro rozptyl H1.....	56
Tabulka 7: Dvouvýběrový T-test s rovností rozptylů H1.....	56
Tabulka 8: Empirické četnosti H2.....	57
Tabulka 9: Teoretické četnosti H2.....	57
Tabulka 10: Testovací kritérium H2.....	57
Tabulka 11: Data H2.....	58
Tabulka 12: Empirické četnosti H3.....	58
Tabulka 13: Teoretické četnosti H3.....	58
Tabulka 14: Testovací kritérium H3.....	59
Tabulka 15: Data H3.....	59
Tabulka 16: Empirické četnosti H4.....	59
Tabulka 17: Teoretické četnosti H4.....	60
Tabulka 18: Testovací kritérium H4.....	60
Tabulka 19: Data H4.....	60
Tabulka 20: F-test pro rozptyl H5.....	61
Tabulka 21: Dvouvýběrový T-test s rovností rozptylů H5.....	61

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Dotazník

Dotazník k bakalářské práci: „Jaká rizika představují sociální sítě pro dospívající?“

Milý žáku/milá žákyně,

obracím se na Tebe s prosbou o vyplnění následujícího dotazníku, který slouží k výzkumu v rámci mé bakalářské práce. Jmenuji se Katka Jirgesová a jsem studentkou oboru humanitní studia na filozofické fakultě Univerzity Pardubice. Součástí zakončení mého bakalářského studia je bakalářská práce s názvem „Jaká rizika představují sociální sítě pro dospívající?“.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jaká rizika sociální sítě představují pro dospívající ve věku od 11 do 15 let a jaké negativní vlivy na ně mají.

Dotazník určen pouze pro věkovou skupinu 11-15 let a je zcela anonymní. Prosím o brzké vyplnění všech otázek.

Předem Ti děkuji za pomoc a čas strávený vyplňováním. V případě zájmu ráda zašlu výsledky výzkumu.

S přáním krásného dne

Katka Jirgesová

(* povinná otázka)

1) Zaškrtni své pohlaví. *

- Muž
- Žena

2) Kolik Ti je let? *

3) Které sociální sítě aktuálně používáš? Zaškrtni jednu nebo více odpovědí. *

- Instagram
- Facebook/Messenger
- YouTube
- WhatsApp
- Twitter
- Tinder
- Snapchat
- Ome.tv
- Tellonym
- TikTok
- Discord
- Twitch
- Jiné

Žádnou nepoužívám

4) Přiřaď následující termíny k definicím: *

1. Sexting	A) Pronásledování oběti v prostředí internetu a sociálních sítí, vyvěšování informací o dané osobě na internet, vydírání a zesměšňování
2. Hoax	B) Přehnané sdílení informací na internetu, které mohou být snadno zneužitelné
3. Kyberšikana	C) Chování, jehož cílem je vyvolat v oběti důvěru a vylákat ji na osobní schůzku s cílem obět' pohlavně zneužít
4. Kyberstalking	D) Poplašná řetězová zpráva šířící se pomocí internetu
5. Kybergrooming	E) Fenomén zasílání zpráv, fotografií nebo videí se sexuálním podtextem
6. Oversharing	F) Opakované a záměrné agresivní chování v online prostoru v podobě pomlouvání oběti, odhalování citlivých informací apod.

1. ____
2. ____
3. ____
4. ____
5. ____
6. ____

5) Setkal/a ses někdy s kyberšikanou? Zaškrtni jednu nebo více odpovědí. *

- Ano, někdo mě šikanoval v online prostoru
- Ano, mého kamaráda/mou kamarádku šikanovali v online prostoru
- Ano, mého spolužáka/mou spolužačku šikanovali v online prostoru
- Ano, já jsem někoho šikanoval/a v online prostoru
- Ne, nikdy jsem se s tím neseťkal

6) Požadoval po Tobě někdo někdy intimní fotografie nebo videa (nahé, ve spodním prádle apod.)? *

- Ano
- Ne

7) Pokud jsi na otázku č. 6 odpověděl/a „ano“, poslal/a jsi dané požadované intimní fotografie/videoa?

(Pokud jsi odpověděl/a „ne“, tuto otázku přeskoč a pokračuj otázkou č. 8.)

- Ano
- Ne

8) Šel/šla jsi někdy s někým, koho jsi nikdy dřív ve skutečnosti neviděl/a a poznali jste se pouze online na internetu, na osobní schůzku? *

Ano

Ne

9) Na škále od 1 do 10 uveď, jak moc ovlivňují sociální sítě ovlivňují tvé vnímání vlastního vzhledu a těla. *

(1 = vůbec neřeším vzhled ostatních na sociálních sítích a vůbec se neporovnávám, vůbec neovlivňují můj postoj k mému tělu

5 = neutrální pole, nevím, nedokážu odpovědět

10 = díky sociálním sítím mám velké problémy s přijetím vlastního těla, stydím se za sebe, vůbec si nepřipadám krásný/á, velmi ovlivňují postoj k mému tělu)

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9 – 10

10) Co vše sdílíš na sociálních sítích? *

11) Na koho by ses obrátil/a, pokud bys měl/a nějaký problém spojený se sociálními sítěmi (například by Tě někdo vydíral kvůli intimním fotografiím, nebo nutil k osobní schůzce)? Zaškrtni jednu nebo více odpovědí. *

Rodič

Starší sourozenec

Oblíbený učitel/učitelka

Kamarád/ka

Linka bezpečí

Policie ČR

Jiné _____

Na nikoho bych se neobrátil/a

12) Setkal/a ses ty osobně s některým z následujících jevů v prostředí sociálních sítí? Zaškrtni jednu nebo více odpovědí. *

Urážení

Ponižování

Vydírání

Vyhrožování

Nabízení finanční odměny za intimní fotografie/video

Nucení k osobní schůzce

Nucení k nějakým úkolům

Jiné _____

S žádným rizikovým jevem jsem se nikdy nesetkal/a

13) Uspořádala Tvoje škola nějakou přednášku nebo besedu na téma některého z rizik sociálních sítí (hoaxy, kyberšikana, sexting a online predátoři apod.)? Pokud ano, na které/která z rizik sociálních sítí to bylo? *

Ano, _____

Ne _____

14) Viděl/a jsi nějaký dokumentární film/seriál mapující oblast rizik sociálních sítí? Pokud ano, napiš název/názvy. *

Ano, _____

Ne _____

Pokud máš zájem o zaslání výsledků výzkumu, uveď svou platnou emailovou adresu.
(Nepovinné.)

Příloha 2: Omegle – osobní zkušenost

V rámci první sondy do terénu jsem si sama zkusila, jak některé sociální sítě fungují, jelikož ačkoliv jsem uživatelkou několika platforem, některé jsem neznala nebo respektive nevěděla, jak přesně fungují. Konkrétně jsem se poprvé osobně seznámila s platformou Omegle. Věděla jsem, že se jedná o platformu, která figurovala v dokumentu V síti o online predátorech a chtěla jsem se přesvědčit, jaká je situace dnes – tři roky od vydání dokumentu.

Celkem se mi povedlo navázat pět interakcí s pěti chlapci a všechny z nich se stočily k sexuálnímu nebo intimnímu tématu bez mého přičinění. Chlapci, se kterými jsem komunikovala, se věkově pohybovali od 14 do 17 let (údajně), ani jeden z nich tedy nesplňoval minimální věkovou hranici pro používání Omegle. Tři z nich po mně požadovali intimní fotografie, jeden mi dokonce posílal odkazy na své ostatní sítě (jelikož Omegle je anonymní, neměla jsem jinak šanci vědět, kdo se nachází „na druhé straně počítače“). Žádné fotografie ani jiný intimní obsah jsem samozřejmě neodeslala a hned poté, co se konverzace stočily k sexuálnímu tématu, jsem tyto konverzace utnula.

Omegle dnes již sice nefunguje, v průběhu psaní bakalářské práce bylo zrušeno, každopádně existují jiné platformy, které fungují na podobném nebo dokonce stejném principu. Podle mého názoru je důležité o tom mluvit a upozorňovat na to dospívající, aby si byli vědomi, jaké nebezpečí pro ně mohou podobné sociální sítě představovat.